

Felelős szerkesztő és kiadó: LIGETI ERNŐ
Szerkesztőség: Cluj, Strada Iuliu Manlu 43.

A szerelmet komolyan vegyék, ne tragikusan! Fiatalkorukban gyakran vissza fognak rettenni a nők felületeségétől, kacérságától, hazugságaitól, kegyetlenségétől. Tanulják meg, hogy természetüknek e vonásai, bármilyen valóságosak is, csak a felületet mutatják. Emlékezzenek ilyenkor a tengerre.

Végül legyenek szerények és merészek! Szeretni, gondolkodni, dolgozni, megannyi nehéz feladat s egyiket sem fogják a földi lét alatt oly tökéletesen elvégezni, mint ahogy arról fiatalságukban álmodoztak. Önök előtt az emberiség számtalan nemzedéke átküzdötte már magát, a két árnyékbirodalom között, az élet keskeny fényásván! Mitől félnek? A szerep rövid és a község halandó, mint maga a játékos.

Painlevé és Maginot

A párizsi Pantheonban innepség volt Paul Painlevé emlékeztérére. Delbos közoktatásügyi miniszter emlékeztetett az elhunyt miniszterelnök és hadügy-miniszter háborús és háboru utáni érdemeire. Painlevé volt az első, aki megfogalmazta egy áttörhetetlen erődítési gyűrűnek a gondolatát, amelyet azután utóda André Maginot valósított meg. Painlevé, a nagy emberbarát taktikároskodni akart az emberi léttel és ezért a védelem legjobb eszközt a technikában és vívmányaiában kereste. A tudós és a katona együtt teremteték meg Franciaország felfegyverkezését. Az együttműködés jelképes a mai Franciaországra is. Painlevé elsőnek rendezett be egy kutatási minisztériumot, ő ügyelt a francia légiipar kifejlesztésére. Maginot hadisebesült volt. Millerand 1920-ban nyugdíjügyi miniszterré nevezte ki. Poincaré 1922-ben a hadügyminisztérium vezetésével bízta meg. Utánna újra Painlevé lett a hadügyminiszter, egyben miniszterelnök is, ő vezette egy kínai fal gázási tervének tanulmányozását, amely védelmül kell szolgajon Franciaországnak minden visszatérő német támadással szemben. 1929-ben újra Maginot lett a hadügyminiszter és a hajdani frontharcos teljes energiával dolgozott a művön, amely három éven keresztül igénybe vette.

Miután sok katona, politikus és pénzügyi ember nem osztotta nézetét, Debeny tábornok volt vezérkari főnök és a Rajna hadsereg parancsnoka sietett a segítségére, hogy a terv megvalósuljon. Maginot csakhamar a tisztek között, akik ma mint tábornokok küzdenek a harcvezetésben, meggyőződéses munkatársakat talált. Amikor Maginotnak barátai szemére vetették, hogy nem gondolt egészségére és agyondolgozza magát, Maginot azt felelte: dolgoznom kell szakadatlanul, amíg nem tudom Franciaországot meg-

Pénzt takarít meg, ha

TIMISOARA
a legmodernebb

Hotel CARLTON

S A V O Y - b a n

száll meg, a központ egyetlen szállója. Saját autobusz minden vonalnál. Taxa: 10 lej. Mérsékelt árak mellett különleges komfort!

A „merkantil” szellem

Irta : JANOVICS ANDRAS

Bizonyos sajtóban, bizonyos rádióleadásokban és bizonyos előadásokban mostanában gyakran szerepel egy újszerű becsületsértés, amellyel elsősorban olyan európaiakat illetnek, akik nem voltak elég szerencsések, hogy arisztokratának szülessenek, amikor a hatalom részesei és védettjei lehettek volna, s nem születtek a proletár- vagy paraszttömeg közé sem, amely csak osztályellentéteket ismer, nagyanyák születési bizonyítványára alapított „faji” különbségeket azonban nem. Ha olyan szöveget hallunk, vagy olvasunk, amelyben előfordul a „célkitűzés” szó — cél helyett — vagy „lelkiség” — lélek helyet — bizonyosra vehetjük, hogy pillanatok alatt eldördül a „merkantil szellem” is, mintnogy a szövegek mérsékelteitalálékonyasága szerzői új ötletek híjján új szavakat keresnek, vagy legalább is népi szavakat igyekeznek sajátos módon alkalmazni.

A tettek az elmélet, s a revolnernek az érvvel szemben való fölényét felismerő lelkes csoportok hősi szótárában „merkantilnak“ azt a szellemet nevezik, amely a kereslet és kínálat viszonya alapján történő vétel és eladás elvét az egész életen átviszi, igyekszik adni, ha jó árat kap, de még jobban szeret kapni, szentnek tartja érdekét s az üzletet és kevéssé hajlamos olyan áldozatokra, amelyek nem kecsegtetik későbbi haszonnal, vagy amelyre nem kényszerítik. Tárgyilagos olvasó s megtartózás alapján rögtön kitalálná, kiről van szó: az angolokról, franciákról, amerikaiakról, hollandokról, belgákról, svájciakról, skandinávokról. Mert a „business“ varázsszava, ugy-e, amerikai, Amerikában határozza meg kizárólag az ember értékét az, hogy mennyit keresett, mennyi „pénzt csinált“. Nem Anglia nagyságának titka-e, hogy 45 millió angol otthon és ugyanennyi a gyarmatokon és dominiumokban évente-
dek óta nagy buzgalommal ad és vesz — természetesen olcsóbban vesz és drágábban ad el, aminek következménye Anglia páratlan meggazdagodása és az általa „kifosztott“ gyarmatok ugyancsak nagy gazdagsága és fejlődése. Mindenki tudja, aki **gyárgyilagosan** néz maga körül, hogy a „keseft“ (Geschäft) szó a **business** angol szó német fordítása: a „merkantil szellem“ a lehető legangolabb dolog a világon. S a nagy gyarmati hatalmak, amelyeket többé-kevésbé új eszmeiket hirdető lelkes de rendszerint műveletlen antidemokratáink nem ritkán szoktak merkantilnak gyaláznia, a gyarmataikat egyszerűen ksefteléssel szerezték és főleg tartották meg.

A „merkantil szellem” azonban, mit kerülössük a forró kását, nem az angyriokat és amerikaiakat becsmérlő jelző, hanem a zsidókat illeti, akikben ma már alighanem ugyanannyi keleti mediterrán vér maradt, mint szumér a baszkokban, gall a fránciákban, kelta az angolokban. 250 millió angol és amerikai, még pedig gazdag és nagyon civilizált angol és amerikai hirdeti az egész világon, hogy minden emberi tevékenység alapja: *do ut des*, adok, hogy adj, adok valamit, ami nekem ér többet.

védettnek. 1932-ben halt meg. Ő nem tudta — mondotta Delbos — hogy neve egyszer, mint az összes szabad népeknek legnagyobb reményeként fog az egész világon elhangzani. Utóda Daladier lett, aki igen jelentékeny részt vett a francia hadseregnek a fölszerelésében.

Painlevé és Maginot valószínűleg nem lennének meglepve azon a váratlan formán, amelyet a háború a fronton felvett. A kormány és a hadvezetőség ma azzal foglalkoznak, hogy a hadsereg és a nemzet pszichológiai egymáshoz hasonlulását megkönnyítsék. Mert nemcsak a veszteségek, vagy győzelmeik gyakorolnak befolyást a nép és a hadsereg moráljára, de a meghosszabbított várakozási idő, a front nyílvánvaló mozdulatlansága és az atmoszférikus feltételek is hatnak a hangulatra és az ellenálló erőre. Napoleon mondotta egyszer, hogy a téli szállásoknak az elrendezése számára mindig több fáradságot és gondot jelentett, mint akármelyik ütközet.

Ez a szegyenletes „merkantil szellem“, amelynek titka az, hogy minden emberi megnyilvánulás legelemibb alapja.

Azok a mokány politikusok azonban, akik rendszerint a későbbi vezérség vagy legalább is alvezérség „merkantil” reményében hirdetik, hogy áldozatokat kell hoznunk és el kell taposnunk a „merkantil szellemet”, pontosabban is körvonalazzák gyalázatot hozó vádjukat: „a merkantil szellem, amely csillogó aranyért árulja...” kár folytatni: 250 millió angol és amerikai hirdeti leplezetlenül Angliában és Amerikában, hogy minden emberi munkáért fizetség jár s némi egyszerűsítéssel kijelenthetjük, hogy az angol és amerikai flotta óriási katonai erejének egyetlen célja (nem célkitűzése) angol és amerikai kereskedők érdekeinek, „csillogó aranyának” védelme. A legnagyobb sérelem, ami Angliát érheti, ha valamely polgárának vagyonát nem tartják tiszteltben. Anglia és Amerika nem „becsületét” védi, hanem a vagyonát. Ez azután „merkantil szellem a talpán!”

Egy Amszterdamban lakó holland ur-
ember a minap önként katonai szolgálata-
ra jelentkezett. A következő választ kapta a
hadügyminisztériumban:

— Uram, az ön hazafias kötelessége az, hogy minél több pénzt keressen. Menjen haza, s ha majd mint katonára lesz szükségünk Önre, hívni fogjuk.

Az „önzetlen lelkeségű” agitátorok ma-
guk minden elsején felveszik a „csillogó
aranyakat” s amennyiben jól szolgálják ki
egyáltalán nem nyomorgó gazdáikat, köz-
vetett és közvetlen formában újabb csillo-
gó aranyhoz jutnak. A lelkeségek tulajdo-
nosai a „merkantil szellem” eredményes
hangoztatása után meglepően gyorsan vá-
sárolnak autót, amelyet gyakran angolok,
franciák és amerikaiak állítanak elő csil-
logó aranyért. De a német autót se mérík
ingyen s ha vételára előállításí költsége alá
süllyedne, hamarosan tönkremenne az
egyébként önzetlen gyáros. Azt, amit agi-
tátoraink a merkantil szellem ellentétekép-
pen önzetlenségnek neveznek, az a maga-
tartás, amelyet, **másoknak** diktálnak, ők
maguk a legritkább esetben nem „merkan-
til szelleműek”.

Ó, létezett már olyan ország, amely a „merkantil szellemet“ igazán kiirtotta és az áldozatokért nem csillogó arannyal, hanem ködös eszmények megvalósításával fizetett. Likkurgosz Spártája, ahol megizzított és hirtelen lehűtött vasból verték a pénzt, hogy a külföldit még a vas értéke se csábítsa s végleg elmaradjon „átkos merkan-tilizmusával“ Spártából. Ahol lopni tanították a serdülő fiukat s az anyák nem ismerték gyermekeiket, ahol az ujoncok éj-jelente emberre vadásztak s a rosszul sike-riült gyerekeket a Tajgetosz hegéről ta-szították le. Ez az ország az „erény“ te-metőjévé vált, amivé Robespierre Francia-országot akarta tenni. A spártai mediter-rán nép volt, legalább annyira, mint a mai európai zsidó. Az igazi antimerkantilizmus egyik feltalálója azonban ugyancsak izrae-lita volt: Marx.

A legutóbbi hetek rossz időjárása növelte a csapatok testi ellenállását különösen a legelső vonalban és a vízben gazdag vidékeken. Daladier törekszik az igazságos megkülönböztetésre azok között a katonák között, akik az időjárás viszontagságait és az állandó támadást elviselik és azok között, akik a földalatti erődítmények védelmében várják bevonásukat. Franciaországban felteszik a kérdést, hogy nem-e a német hadvezetőség spekulációja a szembenálló front legjobb elemeit elhasználni offenzívára várata van őket, miközben ők szabadon rendelkezik csapatai fölött. A francia kormány lakonikus kommunikói sem biztosítanak tért a képzelet számára, hogy a csapatok valóságos szenvedéseit meglevenitse. Daladier rendeletet adott ki, amelynek értelmében minden katona, aki közvetlenül ütközetnek van kitéve, 10 frank prémiumot kap. Ennek felét a zsolddal fizetik, a másik felét akkor adják ki, amikor a katona szabadságra megy, vagy amikor kívánja.

(Első oldalj cikkünk folytatása.)

ják sakkban őket. A németek azt akarják, hogy a svédek csak nekik szállítsanak s en lékeztetik is őket, hogy rövidesen minden irányban el lesznek zárva, tehát jobb, ha most pariroznak — ilyen körülmények között törheti a fejét Svédország, hogyhat akkor milyen értelmezésben maradhat „semleges“

Mindez — gazdasági vagy diplomáciai, vagy nemzetközisban — az általános európai idegek háborújához vezet. A megfeszített idegek háborúját kezdte kezdete óta, sőt jóval a háboru kitörése előtt viselik a hadviselő felek is. Viselik a tétlenségre kárhoztatott és megszokott életétől elvágott hadseregek viselik a polgári lakosságok, az elsőtétített nagyvárosok, a milliók, akik „racionálizál tan” kénytelenek élni és az egyre sűrűbb korlátoztatások következtében olyan élet formát felvenni, amely lényektől teljesen idegen. Viselik azok az országok polgár lakosságai is, amelyek kívül maradtak a háborun, de észrevétlenül szűkség szerint korlátozások hurkolják be őket. A múlt háborúhoz viszonyítva kétségtelenül több ma a semleges államoknak a száma, viszont a földkerekség földrajzilag nagyobb területét perzseli a háboru. A nyomás viszont a semleges államokkal szemben éppen a gazdasági okok miatt erősebb, mint az első világháboruban volt. A semlegesek gazdálkodása tulajdonképpen hadigazdálkodás örökös alkalmazkodási kényszer a megváltozott viszonyokhoz, szüntelen számolással olyan eshetőségekkel, amelyek béke-gazdálkodás idején elképzelhetetlenek voltak. Egész kontinensünk élte hova-tovább hadiélet, ilyen lehetett a harminc éves háboruban, vagy bizonyos mértékig a X.-ik század népvándorlásai idején. A semleges államok jó része sokszorozottan nagyobb katonaságot kénytelen fegyverben tartani, hogy határainak a védelméről gondoskodjon. Hova-tovább megváltozik az átlag európai ember gondolkodása, egész lelki b

rendezkedése is. Korunknak immár természetesen jelszavává vált a nietzschei mondat: *veszélyesen élni*. Oly közel zajlottak a népek katasztrófák a mi életünkhez is, olyanra tanuivá váltunk mások feldult sorsánál, hogy idegeink már akkor is részt vesznek a világ nyomorúságainak együttviharzába mi politikusaink böles előrelátásából. Isten különös kegyelméből fedél alatt, megszokott otthonainkban élhetünk. De az idegek háborúja éppen olyan szerves és fönthathatatlan egységbe olvasztja a világnépeit, mint amilyen egységet a természet a gazdasági élet vastörvényese a diplomácia itt is, ott is, rendkívüli tevékeny áramművészete teremt. Az idegek háborúja Válljuk meg őszintén, a korszak elherdál erkölcsi tökéje maradványaképpen, hogy idegeink akkor sem maradnak közömbösök, ha történetesen nem mi rólunk, hanem idegen embertársainkról van szó. Ami idegeinknek leginkább talán nem is városbombázása, a gazdasági életnek legkibőbözőbb megjelenésü nyomora fáj, hanem magának az erkölcsi érületnek ez a komor vajudása és egyre veszedelmesebb felőrdése. Civilizációnk pusztulása tulajdonképpen itt kezdődött el, nem katedrálisok rombolásánál és nem a egyetlen harc megindításánál. A hívő ember legmeseibb erkölcsi tudatában vagyunk megsebezve, ha az idegek háborújának legmarkánsabb kórokozója jelenségét kutatjuk, hát azt kell keresnünk. Nem népeket győzték le, nem országokat feditottak ki sarkakból. Valahol a nyílt-tengeren, vagy a gondatlanság kikötőjében az erkölcsi világrendet torpództák meg és mert a semleges államok belső fevelme és felelőssége még érvényben van, megérthető, hogy az egész világ éppen ők élesztik a békevágy és a kínges telődés igen halványan pisálkoló fényeit.

Megkezdődtek

Parádi-Husz

mozdulatművészeti iskola

téli tanfolyamai

Testképzés, ritmikus torna, művészi-, társasági- és nemzeti-táncok. Német nyelvű játék délelőttök (3-tól 7-évig). Egyéni és csoportos oktatás gyermekeknek és felnőtteknek. **CLUJ, Piața Unirii 10. Telefon: 36-01.**

FUGGETLEN UJSAG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

A magyar társadalom egysége

Mási Aron írja az Ellenzék vasárnapi számban *Tévedező nyájak, gondatlan pásztork* című vezető cikkében:

Bár mostani helyzetünkben minden kétszer is meg kell fontolnunk, mi-
ért kimondanók azt: mégis úgy döntöt-
tünk, hogy bajainkat nem takargatni
kell, hanem a nyilvánosság napfényén
gógyítani.

Ha valaki lélek és vér szerint gondot
a felelősséget hordozhat ma, akkor mi
között ott vagyunk. Szemünk egy-
máman megtekinik fájdalommal: akár a
gergyói segítség-kérő szavakat olvas-
nak akár a temesvári munkásvezető pa-
rszáit. Tudjuk, hogy jobbról és balról
nyarant segíteni kell. Falunak és mun-
kásságnak kölcsönösen biztosítani kell a
nemzeti keretek között a megillető he-
lyet. Ha van valami, amit szüntelenül

óhajtunk és munkálunk, akkor ez az. De
tudjuk és tudnunk kell, hogy ott áll előt-
tünk a régi „magyar rend”, mely mun-
kást szívesen kirekeszt és népet még szí-
vesebben utasít belé a népsziművekbe.
S ott áll a hátunk mögött a munkásveze-
tők egyrészenek nemzetközisége, mely
egyre őrzi az akadályokat köztünk és a
munkás tömegek között.

Elöl a víz, s hátul a tüz.

Ez a mi helyünk ma.

De itt közbül, a nemzeti érzés és az
emberi jogok földjén, elszántan állunk.
Nem bókolkunk előre és nem rugunk hát-
ra, hanem karjaink szétáramolnak,
hogy egybeöleljük mindazt, ami jó és
erős. Ez a mi szerepünk, amelynek betöl-
tésére vállalkoztunk. Kicsiben és magunk
között ugyanaz a szerep, melyet ezer esz-
tendeje hordoz a magyarság, kelet és
nyugat ütközőpontján.

Uj iskola törvény

Déli Hirlapban olvassuk:

Meg kellett huzni a határvonalat. Te-
ntettel kell lenni azokra, akik tanul-
mányukat magasabb iskolában folytat-
nak, de tekintettel kellett lenni
azokra is, akiket a lét kényszere csakha-
ra a kenyérkeresés mindennapi igájába
észtet. Már pedig épp ezek az utóbbiak
nagy többségben vannak. Nincs
kétség a tanulmányok folytatásához. De
ha vannak, olyanok, akik meghozták ezt
az áldozatot, akkor is elmondhatjuk,
hogy sok az eszkimó és kevés a foka.
Mert bizony a feltörekvők számára ké-
szít csak korlátozott számban állnak ren-
delkezésre a magasabb szellemiségek kö-
zött csak üdvözölhetjük az iskolatörvény
ma intézkedését, amely a középiskolai
oktatást mintegy ketté választja és meg-
alapítja, hogy bizonyos pályákhoz ele-
rendő a hét középiskolai osztály elvég-
zése. Ennek a rendelkezésnek nyomán
vár, hogy a tanrendet lehetőleg egysze-
rűsítik, ellenben bevezetik a gyors- és
épipírást és más mindennapi tárgykörre
koncentrált oktatási módszereket is. Akik
után a hét év elvégzéséről bizonyít-
ványt kaptak, jogosultak, hogy bizonyos
pályákra lépessenek. A tovább tanulók
pedig belépnek a nyolcadik „érettségi”
osztályba, ahol irodalmi és reáltudomá-
nyi tanulmányokat végeznek és felkészül-
nek az egyetemi tanulmányokra. Na-

gyon helyes ez a módszer, mert ugyan-
akkor, amikor a kiválasztás elvét is ér-
vényre juttatja, egyúttal alapos művelt-
séget nyújt azoknak is, akik a kereske-
delem, ipar, gazdaság és a hivatalok ala-
csonyabb osztályaiban foglalnak majd
helyet.

Ez a kettéválasztás az ismereteket il-
letőleg azonban nem végleges érvényű.
Mert a hét középiskolai osztályban szer-
zett tudás nagyon is elégséges arra, hogy
ébred tartsa a végzetekben a további
érdeklődést is a szellemiek iránt, bőséges
alapot szolgáltat a további önképzésre és
érdeklődésre. Ez a felkészültség módot
ad mindenkinek arra, hogy tudását, mű-
veltségét öregbítse és így magas szelle-
miséggel értékes tagja legyen a társada-
lomnak. Ilyen módon remélhető, hogy sze-
les nagy tömegek fogják látogatni a kö-
zépiskolákat, mert a tanulmányok szá-
ma csak megsokasodhatik, ha az illetők
tudják, hogy a hét év elvégzése után
majd kiléphetnek a munka terére. A szü-
lőknek pedig szintén nem kis örömet
hoz e reform. Mert eltörlik az évvégi
vizsgákat. Nem lesznek többé ezek az iz-
galmas szinte véget nem érő hetek: vaj-
jon megfelele-e a vizsgán a lányom, vagy
a fiam? Végül nem lesz oly súlyos agyi
teherpróba a tananyag. De ez is csak
rendjén van. Mert jobb kevesebbet tudni,
de jól, mint többet, de zavarosan, bizony-
talanul. (F)

A második találkozás

ffj. Kubán Endre vezércikke a Déli Hir-
lapban a Vásárhelyi találkozóval kapcso-
latban abból az alkalomból, hogy újra idő-
közben másodikban összehívni a vásárhelyi
találkozót, ahol a réginek szellemében kell
személyi tartalommal megtölteni a magyar
közösséget.

Valóban, soha nem volt nagyobb szük-
ség, követelőbb igényesség, parancsolóbb
kényszerítés a második találkozó gon-
dolatánál, mint ma, amikor erre bennün-
ket és nemzetkisebbségünket a kül- és
belpolitikai események egyformán kény-
serítenek. A világban az addig egy-
nás ellen acsarkodó dunavölgyi népek
szeméből lassan foszladozni kezd a há-
nyog és ábrándos, álmokat szövő irók he-
yett már a kormányok felelős tényezői
sürgetik a Duna-medence államainak bé-
s és együttműködését.

Nem elegendő azonban megfujni a ri-
alókat, megkongatni a kisebbségi életünk
ármafáit anélkül, hogy tudnánk, mit is
akarunk voltaképpen. Kétségtelen, hogy
fiatal férfinemzedékünk tisztán és őszin-
ten óhajta a találkozót és a népi egy-
séget. Bizonyos az is, hogy jószándékát
nem lehet kétségbevonni. Teremtjük meg
tehát elsősorban a kölcsönös jóhiszemű-

séget, mely előfeltétele az eredményes
együttműködésnek.

Az erdélyi magyar nemzetkisebbség-
nek az elmúlt Vásárhelyi Találkozó után
is volt összefüggése, ahol az eddig nél-
külözött egységet, ha rövid időre is, de
megvalósította. Sírni kellett nyáron ta-
lálkozni a magyarországnak, ahol
az egység, amely nélkül életképtelenek
és halálraítéltek vagyunk, öntudatlanul
bár, de megvalósult. Petőfi sirja hozott
össze bennünket hatalmas népi táborba.

Tudatosan és meggondoltan, mindent
megfontolva és a fogalmakat tisztázva
jőjjünk tehát ismét össze új találkozó-
ra. Ne homályos jelszavak köntöskébe bu-
kolózzunk, hanem dolgozzunk ki komoly
társadalmi programot, melyben elsősor-
ban néptömegeink javát tartjuk szem
előtt. A munkaterv, az új Hívtállás min-
den magyart egyformán érintsen, de el-
sősorban a nagy tömegeket, földműves és
munkástársadalmunkat, mert az ő sé-
relmeik a legfájdalmasabbak.

A munkaterv kidolgozásánál két jel-
szót tartunk szemünk előtt. Az első le-
gyen az egység! Kissé elfakult, meg-
gyűrt, meghamisított szó, de igaz szán-
dékkal, töretlen akarattal, tetterső fia-
tallá varázsolhatjuk. A második legyen a

béke! Nyugaton háboru dul és csak most
itt a Duna-medence egyik csücskében lát-
juk tisztán és élvezzük a béke igazi ál-
dásait.

Uj utakon

A Dacia temesvári lapban dr. Nistor
Virgil irt cikket a Magyarország és Romá-
nia közötti viszony alakulásáról.

Magyar politikai körökben — írja —
mindinkább előtérbe nyomul a meggyő-
ződés, hogy meg kell egyezni a román
szomszédal. Biztató jelek is mutatko-
znak, ami talán annak a következménye,
hogy Magyarországon érvényesül az
olasz befolyás, melynek célja a Duna-
medence pacifikálása. Románia nagy é-
deklődéssel kíséri a magyarországi fejle-
ményeket, mert ezek befolyásolják a két
szomszédnak egymáshoz való viszonyát
is, — fejezi be cikkét Nistor.

Dr. Vuchetich Endre reflektál hosszabb
cikkből Virgil Nistor cikkére és cikkét e
szavakkal fejezi be:

Az irredenta és irredentaellenes moz-
galmak, a revíziós és revízióellenes ligák
működése egyformán nem járult hoz-
zá ahhoz, hogy Románia és Magyaror-
szág között jószomszédi viszony alakul-
jon ki. Hiába emelték fel övő szavukat
politikusok és publicisták itt is, túlra-
n is, hiába hangoztatták a két nemzet és
két állam egymásrataltságát, hiába így
kezelt a romániai magyar sajtó tekinté-
lyes része a hídverés munkáját vállalni,
az elvakult szenvedély minden békés épi-

Az aradi beszéd

Dragomir Silviu kisebbségi miniszter aradi
látogatásával kapcsolatosan írja az Ellenzék:

Közéletünk egyik legátfogóbb és messze-
vágó nyilatkozata. Elhangzott pedig Ara-
don, ahol a szónokló Dragomir Silviu dr.
kisebbségi miniszter idézte szerint a ro-
mán küzdelmek folyamán a mai kisebbsé-
gi politika egyik bölcsője ringott és még
a háborút befejező fegyverszünet előtt az
Erdélyi Hirlap Goldis László képviselő és
szentszéki titkár nagy cikkét közölte,
melyben a gyulafehérvári határozatok
alapelvei már feltűnedezték. Dragomir mi-
niszternek ezt a beszédét bizonyára urbi
et orbi nagy érdeklődéssel fogják tárgyal-
ni és tárgyalni, még pedig hatalmas vissz-
hang közepette. Illendő, hogy mi ugyan-
csak résztvevői legyünk. Hiszen klassziku-
san szép és kristálytisztá megfogalmazása
volt 20 év alakulásainak, a mai helyzetnek,
a jövő törekvéseinek és a nemzetkisebbség-
politika felett lebegő uralkodó eszmének.
Férfias határozottság és szilárd meggyő-
ződés csengett ki belőle, azért van, hogy
általános utvonala ellenére is a kisebbségi
szellemet legfőbb részleteiben is egész
nekilendítette. Különösen meglepett minden-
kit őszintesége, anélkül, hogy külpolitikai
érdeket vagy belpolitikai tapintatot —
még ahol új és régi érzékenységeket surol
is — pillanatra veszélyeztetett volna.
Majd így fejezi be:

De csónak volna ez a visszhang, ha legna-
gyobb elismeréssel nem illetnék Dragomir
mesteri magyarázatát „az uralkodói eszmé-
ről”: a román és magyar nép dunavölgyi
egymásrataltságáról, közös múltjáról és va-
lószerű közös jövődjéről. Igen, a principá-
lis magyarázatot, melynek érdekében felvo-
multatja tekintélyi érvek cáfolhatatlan kifeje-
zőit: Wesselényit, Kossuthot, Tisza Istvánt
és Bálcscut, Cuzát, I. Károly királyt. De ki
nem hirdette az elmúlt 20 esztendő folyamán,
ha felül tudott emelkedni a mámor és gyász
ködén a történelmi távlatok magasságába,
honnét világosan át lehetett pillantani a
tényt: „ennek a két népnek kibékülése lehet
igazi biztosítéka szabad nemzeti létüknek.
Mint a villámnak a fénye, amely egy látha-
talan veszedelmekkel teli fekete felhőt hasít
át, a mai idők világosabban körvonalazzák,
mint bármikor azt a közös sorsot, melyet a
gondviselés számunkra tartogat”. Maradandó
szavak ezek, szükséges szavak. Megérdemlik,

tő munkát lehetetlenné tett.

Meg kellett szünnie nálunk a pártura-
lom kinövésének, egy pártokon felül ál-
ló kormányzati rendszernek kellett követ
keznie, hogy a kedélyek lecsendesedjenek
és új korszak vehesse kezdetét. És még
valaminek kellett jönnie. Háborúnak és
az egész világra ráterpeszkedő háborús
feszültségnek, hogy kinyíljanak a szemek
és ráébredjenek a veszedelemre, mely a
ma még kívülállótakat fenyegetheti. Ma-
gyarországon és Romániában is tudatára
jöttek annak, hogy sokkal több forog koc-
kán, mint két szomszédos állam viszállyá-
nak mikénti érintése. A viszonyok kény-
szerítő ereje megmutatta az utat, mely
nem egymás ellen, hanem egymás felé
vezet. A Duna medencéjében fekszik Ro-
mánia is, Magyarország is. Állmhatat-
mi és politikai, elsősorban pedig gazda-
sági érdekek elválaszthatatlannul egymás-
ra utalják a két nemzetet. Az óriási sláv
tengerben két kicsiny sziget, mely nem
engedheti meg magának az egymás elleni
fenekedés és acsarkodás luxusát.

Minden vitán és elmélkedésen túl örül-
nünk kell, hogy a helyzet így alakult.
Es remélnünk kell, hogy ez nemcsak át-
meneti állapot, ideiglenes enyhülés lesz,
hanem nyitánya egy teljesen új korszak-
nak, melyben Románia és Magyarország
jószomszédi viszonyban lesz és marad
egymással, egymás jogának és érdekei-
nek kölcsönös tiszteletében élnek egymás
mellett. Ezt kívánja mindkét állam maga-
sabb érdeke és ezt kívánja saját magunk
sorsának jövőbeli alakulása is.

hogy új tápláléka legyenek a kül- és belpo-
litika terén az óhatatlan cselekedetek égetően
sürgős továbbfejlesztésének.

A munkásság és a nép- közösség

Miként foglaljon helyet a munkásság az
erdélyi magyar népközösségben? — ez a kér-
dés sürin foglalkoztatja az erdélyi magyar-
ságot. Legutóbb a Déli Hirlapban jelent meg
(V.) jelzésű cikk, amely szerint:

A népközösségnek megalakítása még
mindig kezdeti stádiumban van és ennek tu-
lajdonítható, hogy működésére vonatkozó-
lag nincs végleges kialakult vélemény, a
népközösség hivatalos lapjában hétről-hé-
re olvasunk cikkeket és hozzászólásokat,
nézetek és bírálatok hangzanak el, melyek
különböztet javaslatakat tartalmaznak és az
igaz ügyhöz méltó bátorsággal és nyíltsá-
ggal foglalnak állást egy-egy részletkérdés-
ben. Legutóbb Temesvárról Oppert Géza ré-
széről történt hozzászólás a munkásságnak
a népközösségi munkába való bekapcsolá-
sa érdekében. Nyomban a népközösség
megalakításának engedélyezése után ki-
hangsúlyoztuk a magyar munkásság fon-
tos szerepét a népközösségi szervezetben.
Ezen a téren mutatkoztak nehézségek is.
A szervezeteiben tömörült munkásság egy
része csak úgy volt hajlandó a népközös-
ségben szerepet vállalni, ha a maga külön
szervezeteivel léphet be.

Meggyőződésünk szerint a magyar mun-
kásság szívvel-lélekkel csatlakozik a ma-
gyar népközösség szervezetéhez és tevé-
keny részt is vállal annak munkájában, ha
bizonyos előfeltételek teljesedésbe mennek.
A fentebb idézett temesvári hozzászólás

Hölgyek figyelmébe!

Gábos Ferenc

hölgyfodrászat. Pontos és jó kiszolgá-
lás. Viz, vas, és hat hónapig tartó on-
dolálás. Hajfestés minden árnyalatban.

CLUJ, STRADA GH. BARITIU 16/a.

szerint „a magyar munkásság bizalmatlan a magyarság itteni vezetőivel szemben”. Véleményünk szerint ez az előlegezett bizalmatlanság és ennek a bizalmatlanságnak a nyilvánítása időelőtti, korai. Hiszen a népközösség még mindig szervezési stádiumban van, tulajdonképpen vezetőikről még nem beszélhetünk, mert akik ma a népközösség élén állnak, ezen tisztüket megbízás folytán töltik be, ideiglenesen mindaddig, míg az arra egyedül hivatott népközösségi tagok a vezetőket alkotmányos formák között megválasztják. Talán e körül fedezhető fel némi hiba.

Meg kell tanulnunk, hogy ne emberek, hanem eszmék köré csoportosuljunk. Eszmék és ideálok szolgálatában állunk valamennyien; nem egyeseknek, nem személyeknek, hanem kisebbségi sorsban élő nemzetünknek vagyunk napszámosai. „A népközösség egyben egységet is jelent. Az egység nem ismer elszigetelt jogokat és kötelességeket, hanem csak közösséget és az ebből folyó összes konzekvenciákat és ezek maradéktalan levonását. Ha a munkásság a népközösségen belül igényes lesz jogok kiharcolásában, úgy ez az igényesség az összmagyarság érdekeit szolgálja majd. És ha az osztályharcban szerzett tapasztalatait a népközösségen belül érvényesíti majd, úgy ez is csak az összmagyarság javát mozdítja elő. Nincsen külön út a magyarság célkitűzéseinek követésében. A munkásság részére sem. Egységes útemben kell haladnia mindenkinek és egységes lendületnek kell előbbre vinni sorsunkat a javulás felé.” (v)

Úti benyomások a mai Németországból

Mit tapasztalt egy Svájci újságíró a háborús Berlinben?

A Neue Zürcher Zeitung munkatársa benyomásait írja meg a mai Németországban tett utazásáról. Néhány szemelvény belőle:

Az utazás Svájcból Németországba ma igen körülményes. Szükség van beutazási vizumra és ennek engedélyezése különböző tényezőktől függ. A határ ellenőrzés azonban azok számára, akik már beutaznak, előzékeny. A csomagokat alaposan átvizsgálják, de nem annyira az elvámolás szempontjából, mint inkább, hogy ellenőrizzék a különböző irásokat és zárt leveleket. Különösen az élelmiszerek behozatalának tekintetében mutatnak a vámosok nagy előzékenységet.

Németországban a vasúti forgalom ma már nem azonos a régivel. Csak kevés jó összeköttetés van és a menetidőt mindenütt néhány órával meghosszabbítják. Mindenesetre a menetidő meghosszabbításának meg van az az előnye, hogyha a sineken történetesen nincsenek csapat- és áruszállítások, a forgalom pontosan bonyolódik le. A vonatszerelvények nagysága lényegesen összezsugorodott, átmeneti kocsi egyáltalán nincs. Miután az egész országban keresztülvitték az *elsötétítési rendeletet*, a sötét zsvolt kocsiiban az utazás semmi esetre sem öröm. A városokban a földalatti és a Stadt-bahn kocsijai teljes világítással szaladnak, de az omnibuszok és a villanyosok sötétek. Berlinben számos autóbusz vonalat benzinhány miatt megszüntettek. Autóforgalom alig van, csak azok az autók, amelyek egy vörös jelzésű külön számot kapnak, szerezhetik meg a szükséges benzin-kártyát. A vörös jelzést azonban csak akkor kapja meg, ha az automobil üzemeltetése állami érdekeknek felel meg. Orvosok és állatorvosok azonban megkapják a vörös jelzést. A közlekedési halas esetek száma azonban így is lényegesen emelkedett, ami viszont az elsötétítésre vezethető vissza.

Az élelmiszer racionalizálás rendkívül szigorú. Az utas a határon élelmészeti kártyát kap, amelyek száma az utazási távolsághoz van mérve. Hosszabb tartózkodás esetén az utas átmeneti élelmészeti kártyát kap. A jelenlegi élelmészeti kártyák érvényes november 19-ig áll fenn, a 28 napos kenyérkártyára minden személy 7,6 kilogram kenyert és másfél kilogram lisztet vagy e helyett újabb két kilogram kenye-

Svájc ismét a világgazdaság valutacentruma

Az 1914-es világháború kitörésével az összes hadviselő államok letértek az aranyalapról és háborús gazdálkodásuk, valamint a háborús kiadásaik finanszírozását állandóan csökkenő értékű pénzeikkel eszközölték. Mivel a pénz eredetileg nemcsak csereszak, hanem értékmérő is, a hadviselő államokban ez a szerep csak belföldi viszonylatban és csak időlegesen volt lehetséges. Minden államban a vagyon tényleges (materialis) értékének megállapítására már háború alatt is szükséges volt olyan értékmérőhöz való viszonyítás, amely független volt a bankpóréstól, illetőleg a csökkenő értékű belföldi pénztől. Ezt a szerepet töltötték be a világháború alatt a semleges államok aranyértékű pénzei és ez utóbbiak között is — amint ismeretes — fokozott jelentőséget kapott Svájc valutája, ami Svájc európai központi földrajzi fekvésével, kiegyensúlyozott társadalmi és gazdasági helyzetével volt magyarázható. Még nagyobb jelentősége volt a svájci franknak a háborús világkereskedelemben bonyolításában és ezért volt oly nagyfontosságú minden állam számára a zürichi devizatőzsde jegyzése (a zürichi árfolyamok.) A világháború után — amint ismeretes — az 1914. előtti valutáris helyzet csak átmenetileg volt helyreállítható és már az 1931. nyarán bekövetkezett világgazdasági válságban ismét napirendre került a zürichi devizatőzsde jegyzéseinek világháborúból ismert szerepe. Ez a szerep a német-lengyel háború kitörése óta ismét fokozott jelentőséget nyert.

A svájci frank nemzetközi szerepéről „Währungspolitik” címmel érdekes könyvet írt Dr. G. Bachmann, a zürichi egyetem pénzügytan professzora. Bachmann nemzetközileg ismert tekintély és karrierje párhuzamos a svájci frank nemzetközi karrierjével. Mint Svájc egyik legnagyobb valutabizottságának, 1920-tól a Népszövetségi pénzügyi bizottságának. Évek óta elnöke a Svájci Nemzeti Banknak és igazgatósági tagja a Nemzetközi Fizetések Bankjának. Bachmann professzor ezekből a pozíciókból a legközelebről figyelhette meg az európai államok valutáris problémáit és azoknak a svájci frankra történő kihatásait ismerteti az ő nagy tudományoságával a fent említett könyvében.

Bachmann professzor könyvében lelelőször azzal foglalkozik, hogy miért lett oly nagyjelentőségű a zürichi deviza tőzsde. Már 1914 augusztusában a hadviselő államok tőkései jelentős összegű bankbetéteket helyeztek el a svájci pénzintézeteknél, hogy készpénzben elfekvő vagyoniukat svájci frankban konzerválhassák. Ez volt a kezdete a később oly nagyarányú vált nemzetközi tőkevándorlásnak. Mivel a külföldről beáramló tőkék a hadviselő államok csökkenő értékű valutáiban értek, ez a jelenség kezdettől fogva nagy gondot okozott Svájc hivatalos pénzügyi körének, de főleg a Svájci Nemzeti Bank vezetésének, mivel ily módon a Svájcba vitt külföldi valuták értékcsökkenési rizikója

Svájc nemzetgazdaságát terhelte. Bachmann professzor érdekesen írja le, hogy hogyan sikerült ettől a rizikótól Svájc nemzetgazdaságának megmenekülnie, anélkül, hogy a külföldi tőkét Svájctól elriasztották volna.

A világháború befejezése után a külföldi tőkék egyrésze haza vándorolt és a probléma csökkent. 1922-ben, a gényuui konferencián, az angol kormány keresztülvitte, hogy az egyes államok rátértek ismét az aranyvalutarendszere és fokozatosan restabilizálták valutáikat, amely folyamat 1922—1929. években zajlott le.

Bachmann professzor szerint ez a helyzet nem volt egészséges, különösen az adós államokban és a háború előtti aranyvalutarendszer visszaállítása a legtöbb államban — a különböző nemzetközi valutavédelmi intézkedések ellenére — rövid életű volt. 1930-ban Argentína és a többi délamerikai államok, valamint Ausztrália és Új Zeeland feladta az aranyalapot és a csökkenő értékű, irányított valuta rendszerre tértek át. 1931 óta aztán ugyiszólva az összes államok feladták a régi aranyvalutarendszert, legutoljára Svájc is (1936 októberében), amely államok legtöbbjét külkereskedelmi helyzetű és az ebből eredő belső gazdasági válságuk kényszerítette erre. Svájc és még több állam azonban azonnal restabilizálta a valutáját, ugyancsak aranyalapon és így ezek az államok hamar tuestek a valutáris válságon. Azóta Svájc ismét visszanyerte azt a nemzetközi szerepet, amit a világháborús valutáris gazdálkodás miatt szerzett meg.

1931. óta ismét megindult a nemzetközi tőkevándorlás a semleges államok felé, sokkal nagyobb mértékben, mint a világháború alatt. Ekkor a Svájci Nemzeti Banknak már hatalmas háborús tapasztalatok állottak rendelkezésére és így külföldi tőkékkel kapcsolatos rizikóját teljes mértékben parirozni tudta azzal, hogy a beáramló külföldi tőkéket azonnal aranyra váltotta át, rendszerint a londoni aranytőzsdén, leggyakrabban a külföldi tőkés rizikójára. Ezzel magyarázható, hogy a svájci jegybank aranykészlete az 1914. évi nyolcszorosára, a bankjegyforgalma pedig a világháború előtti ötszörösére emelkedett. Ugyancsak ezzel magyarázható az is, hogy a svájci frank bankjegyek aranyfedezete évek óta kilencven százalékos, vagyis minden bankjegy kilencven százalékban arannyal van fedezve, az 1914. évi 40 százalékos aranyfedezettel szemben.

Bachmann professzor érdekesen írja le a Svájcba menekült külföldi tőkék hátrányait és az előnyeit Svájc nemzetgazdaságára és azokat a hasznokat, amit ezek a tőkék jelentenek Svájc gazdasági életére. tekintve, hogy e tőkék tulajdonosai vagy egyáltalán nem, vagy nagyon kevés kamatot kapnak Svájcban levő tőkéikért.

A német-lengyel háború kitörésével az azelőtti félháborús állapot teljesen háborús rendszerre vált és így Svájc ismét, mint nemzetközi tőke és valutacentrum szerepel a világgazdaságban. Ezt a szerepet nagy

tapasztalatokban bővelkedő felkészítéssel tölti be Svájc. Mivel a háború gazdasági és valutáris fejleményeit ma mindenki kiszámítani nem tudja, természetesen a svájci hivatalos pénzügyi körök, főleg a Svájci Nemzeti Bank vezetésége azon igyekezik, hogy ezt a szerepet a háború alatt úgy töltsék be, hogy abból a seleges Svájcnak — ha haszna nem is sok lehet — de kárja semmiesetre se legyen. Ezek a szempontoknak tudományos kifejsével maradandó értékű tudományos műveadott a világ közgazdaszai számára Bachmann professzor fennemlített könyve. (61.)

Spanyol milliomosok

A spanyol lapok a legutóbbi napokban a következő eseményt tállták föl: nyolcvan milliomos a börtönben. A bécsi Neue Tag kommentárral közli az eseményt és megállapítja, hogy a spanyol népgazdaság nagyon is távol van az ideális állapotoktól. Spanyolország elmaradott és csaknem három évig tartó polgárháborúnak a következményeit, amely a nemzet összes tartalékait felmorzsolta. A nézők egyike oka, hogy Spanyolországnak korlátozottak külkereskedelmi kapcsolatai a legnagyobb baj, hogy egy bizonyos emor még mindig a régi üzleti módszerekhez kötődik. A spanyol kormány egy hónapi működöt adott, hogy a kártékonyak helye térjenek, de most kellő eréllyel lépett a eredmény: nyolcvan milliomos, akik 20 millió pezeta birtokában vannak, a börtönbe kerültek. A Caudillo nemrégiben bizottságot vezetett a munkanélküliség leküzdésére, amelynek korlátlan hatalma van fellépni munkaadók ellen. Nem szociálisan gonolko dó háziurak kényszerítve vannak — olassu tovább — munkanélküli lakókat ingyerelelyezni. Üzemek, amelyek úgy vélekedtek, hogy becsukják üzemiüket, korlátozzák termelést, a jövőben nem bocsájthatnak alkalmazottat a munkahivatal engedély nélkül.

Azok a jobboldaliak tehát, akik Spanyolországban a jobboldali forradalmat támogatják, ugyanabba a helyzetbe kerültek mintha a baloldal győzött volna. Ez a spanyol események logikája. De ez nemcsak Spanyolországban, hanem mindenütt. Látni olvassuk ezt már nem a Neue Tagban hanem a svájci lapokban, Thyssen, a legazdagabb német pénzmágnás is, aki a nemzet szociálista forradalmat segítette és támogatja, ott hagyta Németországot, és nem szándékozik visszatérni hazájába.

DEL MEDICO-penzión

BUDAPEST, BÉCSI UCCA 8. SZÁM

Hideg-meleg folyóvíz, központi fűtés minden szobában telefon. Elsőrangú kávéház, étkező — konyha. Fűtőszobák, dohányzószobák.

ret kap. A huskártúra 1.2 kg. húst és 800 gr. kész húsarut. A cukorkártya 1 kg. cukorra és 400 kg. marmaládéra, vagy ehelyett 160 gr. cukorra jogosít. A szappankártya egy évig érvényes. A kártya tulajdonosa minden hónapban kap egy darab egységsszappant és egy kis csomag szappant. A férfiak ezenkívül kapnak egy kis csomag borotvaszappant minden 4 hónapban. A vendéglői élelmészeti kártyáknál, amelyek 64 kuponból áll, minden 25 gr. makkon után egy kupont szelnek le. A zsír-kártya följogosítja a tulajdonosát bizonyos sajtot, kvargli, margarin, növényi, vagy müolaj, szalonna stb. kiszolgáltatására. Ez idő szerint 4 hétre minden személy 450 gr. vaját, 250 gr. disznósírt, 255 gr. sajtot vagy ehelyett 500 gr. kvarglit kap. Minden vendéglői étel után ott van zárjelben, hogy hány kupont kell leszelni. Minden vendéglői kötelezve van, hogy legalább egy olyan ételt adjon, amelyre nincs kártya. A halak, szárnyasok és vadhusok nincsenek racionalizálva, de olyan nagy utánuk a ke-

reslet, hogy az élelmiszer kereskedések bevezették a vevő listát és ennek megfelelően csak törzsvevőknek adnak árut. A vásárcsarnokokban száz száma állnak a háziasszonyok órákon keresztül kigyóvonásban. Egész délelőttük bevásárlással telik el. A társasági beszélgetés nagyrésze leginkább új ételreceptek kicserélésével és a vásárlási források közlésével telik el. Mondani is fölösleges, hogy Németországban semmi pénzért sem lehet kapni kávét, vagy teát. A kirakatok különben szemre normálisnak látszanak. Az élelmiszerkirakatban vannak konzervek, csokoládék, alkohol, főzelék, vagy gyümölcs. De ha az ember a üzletbe megy, rendszerint már csak azt a lehetet kapja, hogy csak a kirakatáru létezik és ha van élelmiszer, az óriási árakba kerül. A racionalizálás következtében a élelmiszerüzleteket csak átmenetileg nyitják ki délután 1 órától 4 óráig. Hasonlóképpen vannak racionalizálva a dohányüzletek is.

A textilüzletek és divatárüzletek külön

fejezet. A kirakatok itt is tele vannak áruval, mint normális időben, de alig van áraknak is módjában vásárolni. Textilárakat is csak jegyre adják. A vevőnek igazolványt kell hozni, hogy nincs többje kártyájánál (férfiaknak és nőknek egyaránt két köpenynél, hat zsebkendőnél, két párszónadrágnál, két ingnél, stb. Miután a szegény lakosság kivételével senki sincs abban a helyzetben, hogy ezt bebizonyítsa, a főúccák üzletei teljesen el vannak névelve. Hasonló a helyzet a cipőüzletekben is, mert itt is igazolvány szükséges, hogy az illetőnek nincs többje két pár cipőnek. Most újabban bevezették a ruházati papírt a száz pontból álló egy évre érvényes ruházatkódási kártyát, amikor is minden vásárlás után bizonyos számú pontot lehet a kártyarendszer ellen, amely a tehermentes részéről felvásárlásokat eredményezhet, vagy a felzudulás. Mindettől eltekintve magától értetendő, hogy a német háztartási ipar a legnagyobb mértékben hátréba jutott és igen nagy a munkanélküliség.

FÜGGETLEN ÚJSÁG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

Fajelmélet és terjeszkedés

A kis népek életjoga

rtta: Dr. SIMKO GYÖRGY

örvos (Csíkszereda)

Tényezők a néplelek kialakulásában. — Az északi faj hódító öszlönének gyökerei

A német hatalmi érvényesülés, nem a nem-tiszta ideológia ujonnan termelt gyümölcse. A németek földrajzi adottságai ebből eredő faji tulajdonságai amióta a történelemben követni tudjuk, mindig megőrbáltak a neki kiszabot, szegény életéből törni. — A germán hódítóhadjáratok sorolta az európai történelem, minden idejében megtalálható és évszázadok óta fenyegeti a több földrajzi és éghajlati viszonyok között

ő népeket. Az északi népek eredete a jégkorszakokig vezethető vissza az ásatások folytán. Eredeti megjelenése kapcsolatban van a jégkorszakkal. Az európai és földközi tengeri rben a régi kőkorszak idejében alakult ki mai európai emberiség antropológiai (emertani) képe. A földrajzi tényezők a kőkoraiki embert 3 északraól délfele elhatárolt oporra osztották. A jégkorszaki gleccsek visszahúzódása után, az Alpoktól északra látható síkságok keletkeztek. Az Alpokat ég gleccserek borították. A Földközi tenger egint akadályt képezett a népek között, y három csoport alakult ki. Az Alpoktól zakra a hideg és napfénszegény síkságon élt az emiatt világos hajú, fehérbőrű, kélt-emü északiak őse, melyek típusát a Croagnoni leletek jelentik. Az alpoktól a földközti tengerig a sötétebb színű mediterrán faj ei, a Solutré és La Madelain-i leletben fezhettek fel. A földközi tengertől délre a feste fajok ősei, melynek négerszerű leleteit, földközi tengertől északra csak elvélve találák, mint pl. a Grimaldi-i őskori barlangokban.

Az alpoktól északra a hidegebb és termételetlenebb „életérbe” bezárt néptömegek indig vágyakozva tekintettek a naposabb és termékenyebb dél felé, valamint a Dunamedence és a Balkán felé.

A klima és a lélek

Ujabban felmerült a vita, hogy a néplelek alakulásában a népek embertani tulajdonágái-e az elsőbbség, vagy a fizikai körülyények: a földrajzi, éghajlati és táplálkozási viszonyok? Nem lehet egyik elmélet jáára sem a döntő szót kimondani. Az ember-tjok a fizikai környezet hatása alatt alaltak ki; a különbségek évezredek hatása latt jöttek létre. A klima változása pár emzedéken át is megfigyelhető hatást mutat, mint a gyarmati fehérek utódaiban.

Még egy fontos tényező szerepel. Auguste omfe szerint a klima, a fizikai tényezők és faji adottságok a néplelek statikus, állandó ényezői, a társadalmi körülmények a dinamikus tényezők. A civilizáció vívmányai kionják a mai embert a fizikai tényezők közén hatása alól és a társadalmi tényezők efolyása alá hajtják. A társadalmi tényezők agyon is befolyásolják a természet alakító atását, az ember gondolkodásmódját és lelismertetét. A lelkiismeret állandó alakulásán és fejlődésben levő komplexum. A lelkiismeret az ember alkalmazkodása a társa-

dalmi környezethez. Az ember nem születik lelkiismerettel, ezt a társadalom tilalmai és követelményei fejlesztik ki. Az ember testi lénye a fizikai környezethez való alkalmazkodás gyümölcse, a lelkiismeret és magatartás, a társadalmi követelményekhez való alkalmazkodás gyümölcse. Az emberi társadalom fejlődésével, a testi alkalmazkodáson kívül, az embernek ezekhez a társadalmi követelményekhez is alkalmazkodnia kellett. Ebből a második alkalmazkodásból fejlődött ki a népek magatartásának és lelkiéletének a különböző volta. Mint ahogy a természet hatóerői is kiostálták a nem alkalmazkodó fajokat és egyedeket, ugy az emberi társadalom is kilelejtezi azokat, akik nem alkalmazkodnak hozzá. Ilyen nagyarányu rostálást végzett a francia forradalom, a szovjet és a harmadik birodalom is kivándorlással és halálbüntetésekkel. Hogy így értékek is áldozatul estek, az elkerülhetetlen. Viszont a maradék, ha egyébbel nem is, a megfélemlítés útján hasonló magatartást tanusított a többséggel.

Ha a társadalom hatása nem egységes, szörványos, összefüggéstelen, a nép lelkiismerete és magatartása sem lesz egységes, bizonyos társadalmi cél érdekében. A hatalmi államok egységes ideológiájukkal egyenirányítják a néplelket és azzal a magatartását is. Nemcsak külsőségekben uniformizáltak, hanem uniformizálják a lelkiéletet is, a diktatúrák minden polgára egyvéleményen kell legyen. Az egységes politikai nevelés folytán egységesen reagál. Az egyéniség kirostálódik a tömegből. Hogy erre a célra a harmadik birodalom eszméirányzata (ideológiája) a fajelméletet veszi segítségül, az érthető.

Az embertani különbségek mégis csak akadályozzák, hogy mindenki egyformán reagáljon. Az ideológia leginkább az északi lélekre van szabva. Az embertani különbségek, melyek a fizikai környezet hatására és társadalmi hatásokra kialakultak, bizonyos kényelmetlenséget jelentenek a harmadik birodalom vezetői számára. A harmadik birodalom ideológiája kijelenti, hogy nemzetiszocialista szempontból az északi faj az egyedül értékes — az elit — az arisztokrácia, a többi a vulgus, a pária. Honnan veszi ezt az állítást a nemzeti szocializmus?

Az északi ember

Az északi ember erős testalkatu, izmos, kék szemével és szőke hajával ellát a többi-től. Arca, feje hosszukás, orra egyenes, keskeny. Nyaka és végtagjai hosszúak. Nehékes, emellett ügyes és vállalkozó. A mediterrán faj alacsonyabb, barna, hevesebb, mozgékonyabb. Elénk, gyorsabb gondolkodásu, de akaratát ritkábban viszi keresztül. A német antropológusok, minden jó tulajdonságot, a magas, kékszemű emberek javára írják és minden hibát az alacsonyabb, sötétebb színű emberek terhére.

A skandináv népek alkatilag a legtisztábbban képviselik az északi faj tulajdonságait ennek ellenére semmivel sem multák felüli kulturális teljesítményeikben a többi népeket.

Eltekintve a szinbeli jellegektől, egy másik embertani vonás, amelyre büszkék, a koponya alakja. A koponya index a fej szélességének a hosszúságához való százalékos viszonya. Pl. i 75 azt jelenti a koponya szélessége $\frac{3}{4}$ része a hosszúságának, i 100, ha a szélesség egyenlő a hosszúsággal.

Európában eltekintve a történelmi időkben Ázsiából bevándorolt finnugor és turáni népektől, igen sokhelyen találunk brachicefal (rövid-szélesfejú) lakosságot, melyek a történelmi idők előtti ázsiai és előázsiai népvándorlások maradékai. A franciaországi Massif Central, az Alpok, a Dinári és Balkán hegy-ségek vonulatai és völgyei szinte tisztán brachicefal népesség által lakottak.

Az európai brachicefal fajok ázsiai eredetű részét jelenlegi lakhelyük alapján alpi rassznak nevezik a német antropológusok. Ezek zömök, barnaszemű és hajú, rövidvégtagu népek. Középfraanciaországban, Svájcban, a Bretagneban és Délnyugatnémetországban a lakosság többségét alkotják. A másik csoport magas, sasorru, hosszuvégtagu, fekete-haju csoport Dinári néven ismert. Ezek előázsiai eredetűek, dákok, illirek, baszkok s a magas kulturájú etruszkok is hozzájuk tartoztak, utóbbiak magas kulturájukkal hozzá-

járultak a római kultúra fejlődéséhez.

Az északi népek dél és délkeletfelé való hódítóhadjárat a békésebb és civilizáltabb népek leigázására vezetett. A hosszufejú, szőke északi népek a nagyobb civilizációju ázsiai (most alpi) és előázsiai (most dinári) népeket meghódították. Mint hódítók a sik-ságot tartották meg, a legyőzöttek maradtak a ártabb völgyek, s így jobb társadalmi körülmények közé kerültek. Nyelvüket is átadták a meghódítottaknak. Csak kevés etruszk nyelvtörődék maradt fenn és a baszk nyelvet is ma kis területen beszélik. A dáki nyelvből alig pár szó maradt fenn. Az északi népek harci fölénye nem jelenti azt, hogy kiválóbb faj, mint a többi, hanem csak az, hogy szegényes északi életterületé barbar állapotuk az állandó hódításra kényszerítette őket. Tacitus Germániáját nem szívesen oivastatják ma a német iskolákban. Az állandó harci gyakorlatban a mediterrán és ázsiai eredetű népek fölé kerültek és délibb és gazdagabb országok felé vonultak, leigázva és az itt lakó népek intelligenciáját és munkáját kizsákmányolva.

Észak Dél ellen

Ezek a hódító hadjáratok, amióta a történelemből az eseményeket ismerjük, minduntalan megismétlődtek. A római történelem az északi barbárokkal folytatott küzdelmekkel van tele egész az összeomlásig. A negyedik és ötödik században vizigótt és alán birodalmak keletkeztek a Dunamedencében. A Posikság keleti gót birodalma Teodorich alatt érte el csúcspontját. Ezek nem voltak egyebek, kiterjedt gyarmatbirodalmaknál. Aránylag csekélyszámu arisztokráta és harcosuralkodott és az őslakó népekből élt. A harci életmód, a kisebb szaporodás és az idegen éghajlati viszonyok miatt rövid pár évszázad alatt nyomtalanul és vérvérkül szétmúltak. Egy a vizigótt birodalom is a spanyol félszigeten, így a vandál uralom Tunisban (Karthagó romjai fölött). A spanyol arisztokraták, később is a gótok leszármazottjainak tartották magukat. A kékvérű arisztokráta kifejezés innen ered. A fehérebb bőrű gót utódok kézháti viszeri átlátszotak, míg a mediterrán eredetű őslakosság sötétebb bőre elfedi ezeket.

Később a normann hódítók a francia partokon (Normandie) és Sziciliában alapítottak királyságokat, ezek is hamar eltűntek. Gobineau gróf, ki normann őseire büszke, a fajelmélet és az északi faj fölényének elméleti megalapítója.

A balti hódítók az észtek és lettek fölött uralkodó évszázados nagybirtokosréteg, kizsákmányoló német előőrseinek birodalma ma szemük előtt omlik össze.

A fehérhegyí csatavesztés Csehországot is kitette a német térfoglalásnak.

A Habsburg birodalom hódító erejét a német terjeszkedésben lelta. 1918-ig a Donauraum német gyarmat volt. A Dunamedence tele volt német városokkal, melyek a mai angol Capetown, Kalkutta, Singapoore szerepét töltötték be, az akkori német gazdasági életben. Az ellenreformáció 1608-tól Bécs ellen és a magyarok pártjára kényszerítette ezeket és így a felvidéki városok elmagyarosodtak. 1675-ben Bécsben komolyan foglalkoztak a Dunamedence elnémetítésével. Mária Terézia alatt haláltáncra járt a német volt a hivatalos nyelv. 1784-ben, mikor II. József császár törvényesen is azzá tette, lépett fel a nemzeti ellenállás. A harmadik birodalom történései panaszkodnak, hogy milyen más lett volna a monarchia elnémetítésének az üteme, ha Németország és 1785-ben Belgiumért cserébe kapandó Eajorország is a monarchia keretei között maradt volna.

A törököktől visszafoglalt Bánát, Bácska és Dunántul sorsára jutott volna az egész Dunamedence.

A harmadik birodalom, most Délitőlől is visszavonja a német lakosságot. A német néphatár 200 év előtt még a Verona-Vicenza-Bastano vonalig terjedt. Ahogy a habsburg német uralom tért vesztett Olaszországban a német néptöredékek is hazatelepednek. A germán vesély megszűnt a Brenner-től délre. A németiség keleti határai nyitottabbak, az itt lakó népek egymást gyengítik, ahelyett, hogy a komoly és évezredek veszélyre tekintenének.

A utóbbi évek és hetek politikai történései a kis nemzetek jövőjének kérdését hozták az érdeklődés előterébe. Ezek csak, amint egy hataloméhes államművészet elfogadtatni igyekszik, kövér falatok, amelyek csak arra jók, hogy elnyeljék őket? Avagy elpusztulásuk a nagy nemzetek számára sem pótolható veszteség? E kérdést nem szabad csupán a pillanatnyi hasznosság vagy egyes nép érdekének a szempontjából felvetni. Inkább kulturbölcseleti problémáról van szó, amelyet magas kilátó toronyból kell nézni és pártatlanul feidolgozni. Az államférfiu veszélyes utra térne, ha csak a pillanat érdekszempontjaitól vezetné magát.

Nem szabad tévedésbe ringatnunk magunkat, hogy az ideológiák a népek sorsformálódásánál nem a tulajdonképpeni hajtóerőt jelentik. Ezek jórészt tudatos, vagy nem tudatos akarat megnyilatkozások lecsapódásai, — racionalizálások, vágyak és szándékok észszerű beütozkódései. Hogy mennyire még az exaktságra törekvő tapasztalat-tudomány és még inkább a bölcselet — be hagyják fenni magukat a politikai tendenciák jármába, ezt mamapság nagyon is kinosan vesszük nap-nap után tudomásul. A másik oldalon viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a filozófushoz intuitív valóság-érték illik, amely őt képessé teszi értékes objektív tapasztalatokra és értékeléseinek érvényt is tud szerezni.

Az az újabb filozófus, aki valóban a legintenzívebben foglalkozott a kis állam problémájával, Rudolf Eucken (1848—1926). Euchen nagy nemzetközi tekintélynek örvendett. A német bölcseletben, a legismertebb nehéz alakokhoz tartozik. Érdeklődése a kis államok iránt 1871—1874 közötti években ébredt föl, amikor a bázeli egyetemen tanított. Norvégiával, Svédországgal, Finnországgal igen szoros kapcsolatban állott. Amikor 1899-ben a cár ismert februári manifesztumában elragadta Finnország megmaradt szabadságtörredékét és 524 ezer finnen kívül az európai kultúrelt 1050 tekintélyes képviselője az orosz cárnál hiába tiltakozott egy kis nép megnyomorítása ellen, Euchen volt az, aki a német szöveget megszerkesztette. 1915-ben az ukrán mozgalommal, Lengyelországgal és Bulgáriával került szoros kapcsolatba. Ujságcikkeiben védte Bulgáriát, majd egy rövidebb értekezésben, amely előbb Finnországban jelent meg, majd 1903-ban felvette filozófiai írásainak gyűjteményébe, lovagiasan és igazságosan foglalkozott „a kis nemzetek jelentőségével.”

Eucken a politikát is uraló gigantikusság modern vonásából indul ki. „A világban való érvényesülésnek szükségszerűen föl kell duzzadni egy világ fölötti uralom küzdelméhez; e küzdelemben azonban a munkatársak száma egyre csökkenni fog, amíg végül egyetlen óriási ellentét lesz belőle és óriási küzdelem után egyetlen nép lesz majd a csatatér ura.” A kis népek fölött a világtörténelem áradata egykedvűen csapna le — elveszitenék létjelentőségüket és áldozatává lennének a nagyok terjeszkedési törekvéseinek, amint ez a finn ügyek tárgyalásánál igen gyakran meg is nyilvánult.

Eucken a jövő képét nagyon nyomasztónak látja. „Mind kizáróbban veszi birtokába a hatalom gondolata a kedélyeket, mind nyersebben formálódik ki a nemzetek egoizmusa, a belső kultúra kérdései mind inkább visszakényszerülnek a mai küzdelem szenvedélyei elől. Nemcsak külsőgesebben, de szegényesebben és egyvonalubban alakulna az emberiség élete ilyen fordulatnál.”

Valóban szerencse, hogy ez az imperiálista jövő-festmény kevesebb tény, mint lehetőséget tartalmaz és hogy a történelem menete talán egy egészen más vágányra fog átesapni.

A nagy nemzetek számára a kis nemzetek eltűnése veszéllyel és hátrányokkal van összekötve. „A komplexum nagyságával együtt nő a nehézség is, az egyént meg hagyni szabad fejlődésében és teljes kibontakozásában. A tömegsugárzások egyformaságot és ellaposodást eredményeznek.” A belső kultúra elurvuúása és felületesség lépne a helyébe. „Ehhez járulnának bizonyos tulajapások, lévén a mozgató eszmény

Jeóyezze meg

hogy

Tizián

ZINKOGRAFIA

szállítja a legjobb

KLISÉKET.

CLUJ, STRADA REGINA MARIA 6.

FIGGETLEN UJSAG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

a hatalom és az uralom. Ezzel együtt jár a hatalmas és az egyéneket magával sodró szenvedély, surlódás az igazságos és igazságtalan ítélet között, kétféle mérték és súlyrendszer, amelyik a dolog természetét szerint erre és arra ingadozik.

E veszélyek elkerülésére a kis népek önálló fejlődése védelmet és támogatást jelent. Ezeknél az általános és a tiszta emberi problémák különös erővel élnek és gyökeresednek meg.

Csak az alkatnak és az energiának kapcsolata teheti a kisnépeket szellemi individualitásokká, és kölcsönözhet értéket nekik. Hogy ez lehetséges, világosan mutatja a XIX. század története. Szép szavakat ír Eucken a kis államok népiségéről. „Nem lehetne követni a XIX. század belső törtélmét, anélkül, hogy ne gondolnánk Svájcra, ne méltatnók azt a számos ösztönzést, amely onnan indult ki, azokra az értékekre, amelyeket a nagy nemzetek ott találtak. És Svájchoz csatlakoznak a többi népek, Norvégia, Svédország, Dánia.

Eucken értekezése az akkor leigázott Finnország fölötti megrázó panasszal végződik. „Finnország éppen a XIX. században fejlődött ki csodálatos erővel szellemi népégyéniséggé. Minden kultúrország között leginkább északra túlva, kemény küzdelmet kellett folytatson a vad természettel és mi közben kiállotta a harcot, az élet belső megerősödésének áldását szerette meg. — Eucken Kant szavaival végzete tanulmányát: „Ha az igazság elpusztul, úgy nincs értelme, hogy emberek éljenek a földön.“

Jól eső érzés a népi erkölcs ujjaszületése napjaiban a nemes jénai bölcsészre gondolni. Nyilvánvaló, hogy fejtegetéseivel nem mondott el mindent a kis népek feladata és életjoga tekintetében, amit szükséges volna elmondani. De amit Eucken irodalmi munkásságával és személyes fellépésével a kis népek érdekében tett, sohasem merülhet feledésbe.

O. P.

Vessely Iván:

A fa és az ember

A fa örök egyhelyben áll,
Az ember nyugtot nem talál.
A fa híven egyhelyet marad,
Az ember szüntelen halad.
De minden, mit ma feltalált,
Csak egyet szolgál, — a halált.
Repülőgép, tank, rádió,
A háborút segíti jó.
Uj fegyverek, új lomha gázok
Romokba döntik a világot.
Bomlottak agyak, idegek,
Utolsó rostjuk is beleg.
Nem kell a régi, megszokott,
Az élet új és új robot.
Mérnök, tanár és jó vegyész
A bomlást siettetni kész.
Pokol szakadt ránk, gyűlölet,
Az ember harcol, öl, s ölet.
Szegény, lenézett kispolgárlavak,
Kiket a harc ágyu elé fogat,
Sietve mul időtök,
Ti mind hamar kidöltök.
S utánatok a nagy harang:
Páncéltűtő, dübörgő tank.

Az ember a gépszárny alatt
Egy nap tíz esztendő halad.
De hasztalan a góg, a láрма:
Szíve rideg,
Erkölcstelen
Évszázadokkal jutva hátra.

A fa elnéz fejük felett,
Törpék hozzá az emberek.
A fa örök egyhelyben áll,
Az ember nyugtot nem talál.
Emberré sodorja bűnök árja,
A fa helyét mindig megállja.

Oshima tábornok

vagy

Változatok az antikommintern körül

Oshima tábornok évekig berlini nagykövetség volt s amikor bucsukihallgatáson jelentkezett Hitlernél, a kancellár csaknem egy óráig beszélgetett vele négyszemközt. Oshima személye tehát a Hitler-Sztalin paktum megkötése ellenére is igen kedvelt a legfelsőbb hadur előtt, noha ez az érelyes és makacs tábornok volt az antikommintern egyezmény főkövője. A tábornok 11 hónapig működött Berlinben, mint a japán császár követe s az oroszellenes paktum lelke s most meg kellett érnie, hogy az antikommintern paktum, minden fáradozás és kitartás ellenére, nem állta ki a realitások rohamát. Oshima álma, az oroszellenes élő japán-német szövetség füstbement.

Oshima, egy japán hadügyminiszter fia, akit szoros kötelékek fűztek hazája katonai köreiből, a berlini diplomáciai testület

egyik legkülföldesebb alakja volt. Már az alatt a négy év alatt is, amelyet, mint katonai attasé töltött Berlinben, Japánigazi képviselőjeként szerepelt és Nollendorff-uccai villájában olyan jövés-menés uralkodott, hogy ezzel a forgalommal a Tiergartenstrassei követségi palota aligha versenybe szállhatott. S mintegy pendant-ként, Tokióban ugyanazt a szerepet játszotta egy ragyogó és kifinomult jelenség, Ott tábornok katonai attasé, a kommintern egyezmény megkötésére irányuló tárgyalások német vezetője, aki ezzel a szereplésével homályba borította von Dierksen nagykövetet. Az 1938. év viharos február 4.-je, mely elseperte a konzervatív hajlandóságu tábornokokot, Ott tábornok kezébe adta a nagykövetség vezetését, s kilenc hónap múlva Oshima is nagykövetségi méltóságra emelkedett.

A háboru finanszírozása

A hadviselő felek rendkívüli pénzügyi nehézségekkel találják magukat szemben.

Az ellenségeskedések okozta közvetlen kiadások máris óriási összegekre rugnak. Lehetetlen pontosan meghatározni ezeket az összegeket, de bizonyára minden képeztet felülmutatnak. A háboru szükségletei előreláthatatlanok s így a további számítások is csak iluzórius értékűek.

A velezáró polgári kiadások is igen jelentékenyek. Így a mozgósított egyének családjainak támogatására szánt összegek milliárdokra rugnak.

Viszont az adóbevételek a kivételes állapotok miatt megfelelő arányban csökkennek. A hadbavonultak nem fizetik közvetlen adóikat s ugyanakkor az ellátásuk és a ruházásuk az államháztartás terheléi. A fogyasztási adókból származó bevételek természetesen erősen megérzik ezt az állapotot. Milliárdokra és milliárdokra rugnak azok a summák, amelyek ily módon nem folynak be az államkasszába.

A háboru ugyanakkor bénítólag hat a gazdasági termelésre is. Milliós és milliós dolgozó kénytelen elhagyni műhelyeit és a zászló alá vonulni. A munkáskézben tehát nagy hiányok fognak mutatkozni. Még azok is, akik műhelyeikben maradnak, főképp a hadiszergyárakban foglalatkosnak. A békés termelésnek csak a vakarcsa jut. A munkáshány ellenuloyozására a törvényhozó elrendelte a munkaidő felemelését, részben a napi munkaidő meghosszabbításával, részben a heti pihenő megszüntetésével. Ám ez csak enyhíti a bajt, de nem gyógyítja.

A termelés csökkenése maga után vonja, hogy választani kell az elsőrendű szükségleti cikkek és a fényűzési cikkek között. Ez utóbbiak gyártása megszűnik, hogy helyet adjon az elsőrendű szükségleti cikkek fokozottabb gyártásának. Ezt a célt főképp a fényűzési cikkek fokozott megadóztatásával lehet elérni. Természetesen egy ilyen eljárás nagy változásokat idéz elő a gazdasági szervezetben. Egyes üzemek halálra vannak ítélve s mások lépnek a helyükbe. Ez az, amit a békegazdaságból a háborús gazdaságba való átmenetnek nevezhetünk. Ez a folyamat súlyos gazdasági válság tüneteiben jelentkezik, ami a maga során szintén kedvezőtlenül alakítja az állami jóvelmeket.

Súlyosbítja a helyzetet, hogy az állam pénzügyi terhei azonnaliak, vagyis nem oszthatók el több év költségvetésére. Maguk a szállítók sem adhatnak haladékokat, mert segélyforrásaik kimerülöben vannak. Az állam tehát arra kényszerül, hogy készpénzben fizesse őket s igen gyakran előlegeket is kell folyósítania, hogy a vállalkozók fizethessék munkásaikat, kiegyenlíthessék a vásárolt nyersanyagokat és üzemüket karban tarthassák.

A probléma tehát kétszerezsen nehéz, mert egyrészt számolni kell az állami bevételek folyamatos csökkenésével és a kiadások állandó emelkedésével.

Anglia és Franciaország nem pusztán a papírpénz, tehát infláció útján fedezi óriási kiadásait, mint a német birodalom már oly régóta. E tekintetben különbséget kell tennünk Anglia és Franciaország között. Franciaország ugyanis előlegeket vett fel a Francia Banktól és ez előlegek arányában új papírpénz kibocsátását határozta el. A Francia Bank jelentése október 5-ig két és félmilliárd frank előlegről számolt be; mivel ez az eljárás igen könnyen inflációra vezethet, a kormány a jövőben igen óvatosan fogja kezelni a Francia Bank előlegeinek ügyét.

Angliában Sir John Simon sokkal orthodoxabb álláspontra helyezkedett, kijelentvén, hogy a háboru finanszírozása tekintetében kizárja az inflációs eszközöket és adóemeléssel meg kölcsönökkel fogja fedezni a kiadásokat. Az infláció ugyanis, fejtegette a pénzügyi kancellár, az árak emeléséhez vezet, s idővel, ami még rosszabb, oly egyenlőtlenségeket és szenvedéseket terem, melyeknek minden kormány köteles elejét venni.

Ez a feltétlen hangnemből elhangzott kijelentés helyeslésre talált, amennyiben kifejezte öfelsege kormányának határozott szándékát a háboru pénzügyi továbbvitelére, de mint a háborus pénzügyek problémájának megoldása, nem aratott egyhangú sikert. Főképp J. M. Keynes, a kiváló közgazdász és pénzügyi szakértő bírálta, éppen abszolút jellege miatt, Sir John Simon nyilatkozatát.

Sem Keynes, sem a Times nem hive az inflációnak, mindazonáltal kénytelenek felhívni a kormány figyelmét arra, hogy az adóemeléssel, főképp a gazdasági mai átmeneti állapotában, csak később érezhető hatással bír. A belső pénzügyi piac csupán az átmeneti idő lefolyása után válik alkalmassá egy nagy belső kölcsön felvételére. Számítani kell tehát egy hosszabb-rövidebb szakaszra, amikor sem az állami bevételek, sem a kölcsönök nem táplálhatják kielégítően az államkincstárt. A rövidlejáratu hitelek igénybevétele nem elégséges, nem is szólva arról, hogy a termelést hátrányosan befolyásolja. Ennek az átmeneti időnek lehetősíma megszűnésére a papírpénz kibocsátás az egyetlen üdvös eljárás. Voltaképpen ezt cselekszi Franciaországban Paul Reynaud és Keynes az angol kormánynak is ezt a megoldást ajánlja.

Keynes kritikája több szempontból is helyesnek látszik. Először is nincs szó arról, hogy Anglia és Franciaország a Német Birodalom módjára inflációs úton törekedjenek a háborus pénzügyek vitelére, csupán arról, hogy bizonyos időre igénybevevénnek az inflációs eszközt, abban a biztos tudatban, hogy amikor a birodalmi segédforrások háborus szervezése és központosítása lehetővé teszi, különösebb megrázkódtatás nélkül tehetik félre. Ez kevésbé veszedelmes, mint a túlságba hajtott fiskalizmus és a rövidlejáratu kölcsönök.

dett s ekkor kezdődtek meg a japán-német barátság mézesheteli.

Hogy a Berlin-Tokió közötti távoli összehangolódást éreztessék, a nagymet repülőgép, a „Condor“, 46 és fél óra rekordidő alatt tette meg a két főváros közötti távot s ez alkalommal a repülőgép mélyzete a japán hadsereg vendégként szerepelt és ünnepélyesen átnyujthatta a zsigadáinak Göring tábornagy üzenetét, melyben a marsall a „bolsevik világellenfel elleni közös és határozott harcot“ rendelte. A japán katonai sikerek hátsó alatti, — akkoriban esett el Hankau ésanton — a német kormány visszautasította Kinát, ami azáltal jutott kifejezésre, hogy Csang-Kaj-Csek új követének hónapaszára kellett hiába várni a kihallgatásra, legnem elvesztette a türelmét, csomagolt ezzel a tüntető lépéssel sikerült kioroszolnia fogadtatását. A Kinából hazahívott német követ, Trauttmann, huzamosabbárvolmaradt állomáshelyétől. 1939 januárjában Hiranuma japán miniszterelnökjelentette a Németországgal és Oroszországgal való szorosabb együttműködés és az antikommintern egyezmény további erősítését. Néhány nappal később, a reichstagi beszédében Hitler „az embercivilizáció szolgálatában álló bajnokokot“ nevezte a japánokat, míg az orosz bolszmust, mint „sátáni jelenséget“, megbűszegte. A japánok siettek a „Mein Kampf“ot teljes japán fordításban közreadni, ragga régi Samurai-kardokat vittek ajándéknak a nemzeti szocialista vezéreknél. A Hitler-ifjúság számos delegációt küldött a ráti Japán meglátogatására.

Oshima, a vállalkozás lelke, utazva és agítálva, az egész Németországot bejárta. Kölnben, Frankfurt a M.-ban, Bécsben állította a japán-német társaság fiókait. Hamburgba is ellátogatott, ahol igyekezett megtörni az export- és hajózási körölygományos Kina-barátságát, azzal kegetve őket, hogy a meghódított Kina jánépítésében nagy szerepet fog szánni a német iparnak és kereskedelemnek. Azvatos hamburgiak valószínűleg arra gondolnak, hogy még a japán inváziótól fengetett Kina is jobb üzletfél számukra, mint a győztes Japán.

Nyár elején már mutatkoztak első jelek annak, hogy a német-japán barátság körül nincs minden a rendjén. Az első jelek a japán kormány részéről jeleneztettek, mely csak habozva és fontolgatva kisérleteket azokkal a merész tervvel, amelyeket Oshima tábornok terjesztett el. Felébred a gyanu, hogy Németország csak Nagy-Britannia sakkbantartásának veszélyes szerepét akarja Japánnak juttatni s a döntő pillanatban el fogja kerülni az Oroszországgal való összetűzést. Augusztus elején Oshima egy épp oly meglepő, amilyen szerencsétlen lépésre határozta magát: egy comotói konferencia ötletét állt elő, mely egészen úgy festett, mint hivatalos tokiói politika ellen irányított frondeurködés. A játékot akkor már elvesztette, mert közben Hitler és Ribbentrop elhatározták az Oroszországhoz való közeledést s Ribbentrop moszkvai látogatása villámként csapott le a német-japán barátság illúzióira. Ez a fordulat megcséltelte Oshima bukását, aki szangvinn természetének engedve, sokkal messzebb ment, minthogy az a felkelő nap országának egy diplomatájához illik.

Azóta nem jelöltek ki számára új állomáshelyet és sorsában osztozott Shintó római nagykövét is, a comotói összeállítás mások részese.

Augusztus 23-a óta az antikommintern paktum nem szerepel többé a német politikai eszmévilágban, még a tájékat is átlálik. Berlinben ugyan még erősen ápolják a barátságot és Tokióban is vigyáznak a szövegekre, de a lényegből nem maradt semmi.

UTAZZON A DUNÁN! Legszebb kirándulások Bécsbe, Visegrádra, tiszai utak! A Dunán üdülés, szórakozás! Kényelmes MFTR-vasutak, olcsó árak!

Horváth L.

uri körök divatszabója

CLUJ, Regele Ferdinand 2
(Hintz-ház)

ARAD Hotel Central

A város szívében

KÖZP. FÜTÉS!

FOLYÓVÍZ!

Tiszta!

Csendes!

Olcsó!

FÜGGETLEN UJSÁG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

Leonardo da Vincitől a „kövér Bertáig“

Mivel járulhat hozzá az amerikai ipar a szövetségesek ügyéhez

Irta: ANDRÉ LABARTHE

(Kivonat a „L'Intransigeant“-ból)

Leg nem tudjuk egész bizonyossággal, hogy azok a csillagászati számok, melyek a legközelebbi röpöknek a szövetségesek amerikai hadi rendelkezéséről, vagy azok a fuvartos kísérleti léggömbök, amik az aktív vagy passzív semlegesek sajtójában az egyházi hadikiadásokról milliókban az egyszerű polgár részére regisztráltaknak, milyen jót rejtenek magukban az emberiség jövőjét illetően. Bizonyára nagyon megnyugtató az a statisztikai adathalmaz, amely azt nemrég került napvilágra, hogy az 14-18-as háború napi kiadása Angliának „akár 6 millió fontjába került, addig, hála a technika nemesebb értelmében vett hadászati, ma már ez a szám napi 20—30 millió fontot is meghalad. Nem tudjuk egész bizonyossággal, hogy ezek az adatok a valóban-e, hogy végleg megnyugodjunk a közönségi hadviselés parádés magátólértesítésén, vagy azon bámuljunk, hogy ennyi pénz megy, felesleges luxus célokra, — hogy könnyedséggel áll a színjátékba belettek rendelkezésére. Szerencsére Angliában lelkiismeretes, hogy ceruzával a kezzen a legegyszerűbb nyíltsággal áll mindekinél rendelkezésére s máris hirdeti, hogy míg az utolsó háborúja 8.8 milliárd fontot emésztette fel, most ugy számol, hogy a jelenlegi világégés igen könnyen meggyőződésbe ötszörösébe is belekerülhet. Az angol, békében negyed pennikért nyelődén eltekint bármilyen kecsesítő tétől, de háborúban óvatossággal várja a változást, aki a harctérnek nevezett határhelyen két marokkal szórja előbbi katonák dúsz jövedelmeit. Igaz, hogy eddig még minden harcot dúsz kincseket emésztett, ha valahol, itt érvényes a szöveg: nem a legény, aki támad, hanem, aki állja. A háborús célokra a németek sem fukarkodnak soha. Valóságai az az ember érzése, hogy az egyes fél és egész dinamikus számként egyébre sem gyűjtenek, mint arra a tűnő időszakra, amikor a világszárdban minden megmutathatják a maguk évtizedek-kuporgatott garasainak, életeinek és lelkiismeretes gondosságuknak az adott tülági pillanatokban ablakon való kiszórását. Nem kutatjuk, hogy végeredményben, ki is fizetik meg ezeket a feledhetetlen ömöket. Nem vizsgáljuk, hogy az adócsalások melyik hadviselő és semleges országán mennyi hogyan szövik a magasságát. Csatlakozunk a nagy idők nagy élményéhez, mikor teljesen azonosulva a kitűnő szöveg idegpezdítőt mozzanataiból igyektünk mindenki számára értelmes mozaikot szöveztetni.

Az 1914-es háborúban a németek költségét nem kímélő világszárdban az ugyanezt „kövér Bertá“ volt. Igen ötleletes gyutípus lehetett, hiszen nem kevesebbet tudott, mint 100—120 kilométer távolságtól és a legtisztább égből küldeni kinos üdvözlőjeit Párizsban. Nevét állítólag az előző Krupp-gyár tulajdonosának egyik közeli hozzátartozójától, ha nem éppen a feleségétől nyerte. A kövér jelző, nem a nevezett hölgyet, hanem a gépezet szájának nyílását jellemezte. Már 1917-ben kézen volt, amit Krupp rejtélyes táviratban közölt a német vezérkarral. A kíváncsi vezérkari katonák azonnal kijelölték az Északi tenger közelében levő Helgolandra a monstrum kipróbálására. Az első jól sikerült lövedékek nagy csalódást okoztak, mivel azok lőtávolsága nem volt több, mint 90 kilométer. Már pedig ennek a mozgékony, becézett óriásnak legalább 100—120 kilométert kellett teljesítenie, hogy elérje azt a távolságot, amit a németek kiszámíthatatlan okból maguk és Párizs között tartottak.

A német vezérkar jobban tudta, mint mi utólag csodálkozó laikusok, hogy ha sikerül is elérni minden németek álmát, Párizst, a lövedékek becsapódása mindössze arra lesz jó, hogy a franciák között eleinte reméltet, titokzatosságot és fejtörést okozzon. Nagyon jól tudák, hogy Pá-

rizst még efféle robbanó babonával sem igen lehet komolyan kabátjából kirágni. De úgy látszik az idegek háborúja német oldalról már akkor is alapos megfontolásban részesült. Éjjel-nappal tökéletesítették ezt a csodát. Végül 1918 januárjában Berta annyira formába jött, hogy Kuvron falu közelében felállíthatták. Ágyához 100 tonna cementet, 200 tonna földet, és fél tonna fémot használtak fel. Így is 14 méter szélességben terpeszkedett és 34 méter hosszú szura nyult. Egy-egy lövedéke két részletből kombinálódott. Az első, amely a kezdősebességet volt hivatva megadni, 100 kilogramos súlyt képviselt és két kilométer magasságba dobta fel a lövedékeket, a második kissé nehezebb, 150 kilogramm súlyú volt és ez vándorolt egész Párizsig. Werner Kurt kapitány 60 főnyi betanított személyzettel állt a gép mellett, Rosenberg professzor a tudományos főt és megfigyelőt képviselt. 1918 március 23-án 7 óra 7 perckor sütötték el az első lövést. Háromszáz másodperc múlva Lemartin német kém máris jelentette Párizsból, hogy a bomba sikeresen becsapott, reméltet, pánikot okozott és alázatos türelemmel várja a következő lövést. A francia vezérkar sem volt rest; irtozatos hajtóvadászatot rendezett a szerinte felesleges akadékoskodás ellen. Sohasem sikerült megtalálnia kellemetlen vendégét. Sokszor egész a közelébe fértközött. Kémei majdnem elcsípték a tervrajzát. De a németek résen voltak. Az összemomlások minden jelt és nyomot megsemmisítettek. Augusztus 9-ig a kövér Bertának sikerült 320 lövést leadnia, amelyből 180 lövés talált. A Chemin de Dames francia támadás után Berta őrzői igen kényelmetlennek találták becséztük helyzetét. Akkor csaknem a franciák kezére került az egész építmény. A németek mégis fűgék voltak s amit 15 napon keresztül építettek, azt 24 óra alatt leszerelték s vitték lohalálba Baumsum községbe. De a varázsmár megtört. Ilyen távolságból minden kövérség hiábavalónak bizonyult. A franciák megszabadultak tőle.

Alig volt olyan kora a világtörténelemnek, ahol ne a legegyszerűbb eszközökkel intézték volna el a vitás kérdéseket. Vált vagy tényleges sérelmet eddig még mindig a kard vágta ketté. Igaz, hogy sohasem kérdezték meg azokat, akiket a különböző harcterekre vittek, hogy tetszik-e helyzet?

A legtöbb háborút gazdasági, területi, hatalmi aspirációk fűtötték. Talán a szabadságharcok a kivételek. Egyszer azt is érdemes lenne megvizsgálni, hogy ezeket a szabadságharcokat hányszor vívták hamis, idegen jelszavak hatása alatt. Sok minden kiderülne. Mindég nagyon sok baj volt a vezető egyéniségek megalomaniájával, akik aligha lettek volna bármikor is hajlandók a maguk rögeszméjét illetően pártatlan bíróságok elé állni, s mielőtt polgártársaik élet és vagyonbiztonságát kockáztatnák, valamely kijelölt kolostorban sőt vagy hamut hinteni saját fejükre. Platon azon álma, hogy a világot csak filozófusok, gondolkodók hivatottak kormányozni, mindég megakadt egy-egy nagyratörő hevesvérű káplár, vagy egy csonkakezü, ideges hajszu imperátor hibás önfékezésén. A hatalom birtoka mindig megsokszorozta, mértéktelenül megnövelte a tettekre kész fantázia játékát azokkal szemben, illetően azokon keresztül, akik életüket naponként zsugori önmérséklettel irányítják s betevő falatjukat nehéz felhők leküzdésével szerzik napról-napra.

A kövér Berta esete a franciákkal nemcsak azt jelenti, hogy a németek huszárcsinyt eszeltek ki vélt ellenségükkel szemben, hanem azt is, hogy az emberi zsenialitást, feltalálót és alkalmazkodó képességet a legkegyetlenebbül mindig akkor használták, mikor az ellenfél kiirthatóságáról gondolkodtak. Már Michel Angelonak is rengeteg baja volt a Gyűlölettel, Sokratesnek a csizmadiákkal, Voltairenek Nagy Frigyes-

sel, Jaroslav Haseknek, a katona inkvizitorokkal, de talán még sohasem használták úgy ki zseniális elmét haszontalan dolgok létrehozására, mint Leonardo da Vincit.

A 15-ik században kegyetlenségéről híres Cesare Borgiának nem lebecsülendő ötlete volt Leonardot arra kényszeríteni, hogy számára használható új ötletű hadigépeket szerkesszen. Ez a kiváló művész, aki nem kevésbé nevezetes kortársai közül — azalatt ki, hogy keze alatt mindenből nagyszerű szerkezetek kerültek napfényre, aki nemcsak felejthetetlen festő, hanem szobrász, építész, gépészmérnök, szépirod és természettudós volt egy személyben, egy szép napon arra ébredt, hogy csak akkor cipelhethet tovább az életét, ha hírhedt kondottierje számára gyilkoló szerszámokat termel. Valószínűleg kevesen gondolnak az urvasorán, a Mona Lisán és még néhány igen nevezetes képén kívül arra, hogy Leonardo e'sősorban mérnök volt. Kevesen tudják róla, hogy 1500-ban olyan textilgépeket konstruált, amiket utána csak 200, illetve 300 év múlva kiviteleztek, mint szenzációs textilgépjátszók. Feldhaus, Ferbach és más technikus tudós kétséget kizáróan megállapítja, hogy Leonardo találmánya a szárnyas orsóról, vagy a folytonos fonásról, vagy a három kötélt egy idejű sodrásáról, sokkal tökéletesebben oldja meg a kérdést, mint a Jürgen-féle fonókerék, vagy akár az Arkwright által 1775-ben szabadalmaztatott hasonló szerkezet. Ennek az az oka, hogy Leonardo hátrahagyott iratait csak 1874-ben fedezték fel és rendezték sajtó alá. De Leonardo, mint fizikus és matematikus is kiváló produktív. Például az első között volt, aki sokat gondolkodott a „perpetuum mobile“ megoldásán s kimondta, hogy az ezzel való foglalkozás hiába való időtöltés. Pedig utána még évszázadokkal is ezzel bajlódottak, sőt ha jól sejtjük ma is igen sokan bajlódnak ráérő időtöltők. A testek surlódásával és szilárdságával foglalkozva, időálló nézeteket vallott. Megfigyelte a madarak repülését s néhány vázlata arra enged következtetni, hogy repülőgépek szerkesztését nem tartotta lehetetlennek. Hullámméleletével Newtont előzi meg, de volt ideje a színtannal és az optikával is foglalkozni. Közismertek anatómiai és távlati tanulmányai. Mint hidrotechnikus először veti fel a szuezi csatorna tervét s ugyancsak ő az, aki a matematikában először alkalmazza a plussz és mínusz jeleket.

Ezt a kiváló elmét kényszerítette Cesare Borgia, korának neves kötekedője, hogy számára néhány apró város és vár megvétele, vagy megvédésére hadigépeket fabrikáljon. Leonardo kénytelen kellenet ehhez is hozzáfogott s nem kis eredménnyel, de nem tud nagy dicsőségére egyeb tetteinek. Romboló kartácsok, robbanó bombák, sokcsövű ágyuk terveit vetette papírra. *Hatalmas sarkó alaku, borotvával, acélpengés, szörnyű pók lábához hasonlító, óriási vaskaszkokkal ellátott harci szekerei* a mai tankok ősei. „Fragalica“ nevű bombájának felületén a puskaopt és golyókat tartalmazó csövek nyílása csavarvonalba húzódott. A robbanásnál pokoli tűz csapódott ki ezekből a nyílásokból és Cesare Borgia örjöngve tapsolt, amint hatását az ellenségénél megfigyelte. Meg is nyerte csak nem valamennyi csatáját. De minket mégis sokkal jobban megnyugtató, ha arra a találmányára gondolunk, amit Leonardo, mint udvari zenész 1482-ben készített, egy sokhuru ezüst lantra, amit halálja jeléül az emelkedett szellemű Lodovico Sforza il Moro, Milánó hercegének ajándékozott. Ha zenében is választhatunk, sokkal jobb szeretőt azokat a halk hangokat, amik a szférákat juttatják eszünkbe, mint azokat a nagy durrogású emberpusztítókat, amiket zengzeties nyelven akár „Fragalicának“ akár „kövér Bertának“ tisztelnek a világ minden részén áhíthatos izgalommal összegyűlt hadászati mesterdalnokok.

Az amerikai Kongresszusnak az a határozata, mely szabaddá tette a hadviselő országokba irányuló fegyverszállítást, nagy fontossággal bír a szövetségesek számára. Az a nagy technikai készség, melyet Amerika a serpenyőbe dobhat, döntő jelentőségű lehet ebben a háborúban, mely főképp a hadianyagok háborúja. A munka-tényező döntő fontossága egy modern háborúban, mert a munkás hozzájárulása manapság van olyan elhatározó tényező, mint a katonák bátorsága, ha nem nagyobb.

Tízpercnyi harc alatt egy géppuska 30 kilogram, egy gépfegyver 56 kilogram, egy hatvanas mozsár 130 kg., egy nyolcvanas mozsár 800 kilogram löszert fogyaszt, ami azt jelenti, hogy egy harcban álló zászlóalj tíz perc alatt három tonna acélt és puskaopt használ fel.

A modern fegyverek tüzeje ma négyszer olyan hatalmas, mint 1914-ben.

Egy tengeralattjáró elkészítése 10.000, egy egymotoros harcirepülőgép elkészítése 7000 munkaórát vesz igénybe. Egy többmotoros nehéz bombavető már 50.000 munkaórát szűkséget.

Ha ezekre az óriási ipari számokra gondolunk, nyilvánvaló, hogy az ambargo felüggesztése elhatározó befolyással lehet a háború sorsára. Az a hadviselő fél, melynek van aranya, devizája, azonfelül szállítási védelmezni tudja, óriási előnyhöz juthat.

Nem kevésbé fontos a munkaeszközök és a munkakész bősége mellett a nyersanyagok mennyisége és minősége, de a szövetségesek érdeke e pillanatban inkább az, hogy kész iparcikkeket és hadiszereket importálhassanak, mert ezzel nemcsak lehetővé teszik, hogy emberanyaguk minél nagyobb számban vonuljon fel a frontokon, de szállítási költségeik is sokkal alacsonyabbak lesznek, hiszen a kész cikk gyakran kevesebb helyet foglal el és kevesebbet nyom, mint a nyersanyag, vagy a félár.

Amerika, mint nyersanyag és készcikk bázis még azért is nagyfontosságú, mert kiválaszik az ellenséges támadóeszközök hatáskörén. E tekintetben Anglia és Franciaország — amennyiben szállítmányaik biztonságát kellően meg tudják szervezni — nagy fölényben vannak Németországgal szemben, melynek összes ipartelepei az anyaországban, tehát légítámadások hatáskörén belül fekszenek. Németország előnyére válna valamelyest a helyzet, ha az Oroszországi nyersanyaggal és kész cikkekkel láthatná el.

Az európai háború előszelét érezve, az amerikai nehézipari termelés óriási lendületet vett. Tengerentúli értesülések szerint az amerikai acélteltermelés máris elérte a jelenlegi termelőképesség 90 százalékát. Abszolút számokban véve, oly magas ez a termelés, amilyenhez fogható nem ismer eddig az Egyesült Államok gazdasági történelme. Az eddig elért legmagasabb színvonal 1929-ben volt, mikor is az amerikai acélteltermelés 57 millió tonnát dobott piacra, ami körülbelül az alkori termelőképesség 92 százalékát képviselte. Ma Amerika évi 63 millió tonna acélt termel és termelőképesége túl van a hetven millió tonnán. Amerika egymaga több acélt tud tehát termelni, mint Franciaország, Anglia, Németország és Oroszország együttesen.

SZALLITUNK:
A legújabb modellű „IDEAL“ nagy irodai és „ERIKÁ“ portable írógépeket a legolcsóbb árban. Töltőtölti választékban.

VALLALUNK:
Sokszorosítást, másolást és fordításokat.

KOLOSONZUNK:
Író-, számoló- és sokszorosítógépeket, olcsó napi díj mellett.

JAVITUNK:
Szakszerű író-, számoló-, sokszorosítógepeket és töltőtöltiket garancia mellett.

FINKLER ANTAL
írógépszaküzlete Cluj, Str. Reg. Maria 9.
Telefon 4-98.

BLOKÁD — ELLENBLOKÁD

Az angol vélemény: A mai blokád hatásossága

(Kivonat a „Sunday Express”-ből)

Németország husz perc alatt megnyerhetné ezt a háborút, ha valamilyen ügyes mesterkedés folytán sikerülne kereskedelmi hajóinkat megfélemlítenie. Egy fél óra leforgása alatt az egész angol kereskedelmi flotta a tenger fenekére heverne és a világ arca egy csapásra megváltozna.

A brit birodalom részeire bomlana. Mihelyt a brit flotta összetartó kapcsa megszűnne létezni, az egyes országok elszigetelten állának szemben az első hódítóval, aki a birodalom szét hullásának zajától oda csalva, ott csatapolna a környéken. A folyamatban levő háborút csak a tengeren lehet megnyerni és elveszíteni.

Kevés a valószínűség, hogy ez a háború a szárazon, vagy a levegőben dőljön el. Bár mily kellemetlenek is legyenek a légítámadások, katonai jelentőségük igen csekély. És a modern szárazföldi seregek is évekig maradhatnak helyben anélkül, hogy kicsikarhatnák a döntést, oly nagy a védekező előnye a támadóval szemben.

Egyedül a tengeri blokádnak van hatékonyossága. És minél hatékonyabb a blokád megszervezése, annál csekélyebb áldozattal nyerhető meg a háború.

Kevesen tudják közülünk, hogy nekünk angoloknak milyen hatalmas fegyver van a kezünkben. Vessünk egy pillantást a térképre. Hány tengeri mérföldet kell bejárnia az angol flottának, hogy az egész európai szárazföldet elszigetelhesse? alig 226 tengeri mérföldet. Skócia északi részétől a norvégiai Stavengerig a távolság 220 tengeri mérföld. A La Manche csatorna — 18 mérföld. Gibraltár és Suez 8 mérföld.

Hatalmas flottája segítségével Anglia a szó szoros értelmében torkonragadhatja a kontinenst. Ez nem csupán hipotézis. Az angol flotta már bebizonyította, hogy képes az európai szárazföld blokádjára. Napoleon ezt mondta: „A szárazföld mindig alá fogja magát vetni a tengernek.” — 1806 novemberében kihirdette az Anglia ellen irányuló kontinentális zárt. Működés volt, mert Svédország kivételével az egész Európa ellenőrzése alatt állott. Megtiltotta a fennhatósága alatt álló országoknak, hogy Angliával kereskedelmet folytassanak. Egyetlen angol hajót sem volt szabad az európai kikötőkbe befogadni. Anglia megtorlasképpen blokád alá vette az egész Európát. Napoleon nagy erőfeszítéseket tett a blokád szétbontására, de nem nagy eredménnyel. A Napoleon ellenőrzése alatt álló országok elégedetlenkedtek, mert gyapjú, gyapot, kávé és teaellátásuk lehetetlenné vált. Az orosz cárvégül is ráunt a Napoleon miatt való nélkülözésre és újra felvette Angliával a kereskedelmi összeköttetéseket fonalát, mire Napoleon 600.000 emberrel vonult ellene, de ebből a nagy seregből csak 20.000 látta viszont hazáját, a többi ott pusztult az orosz hósvatagokon. S az európai nemzetek, melyek annyit nélkülöztek a blokád miatt, fellázadtak Napoleon ellen.

Az 1914—18-as háborúban blokád alá vettük Németországot. Múltán feltehető a kérdés: ha a blokád annyira döntő fegyver, miért kellett négy év Németország legyőzése? A felelet egyszerű: Németország csak 1917-től kezdődően volt ténylegesen zár alatt.

Hogyan történhetett ez meg? A blokádra vonatkozó nemzetközi törvény a századok folytán keletkezett. Elve egyszerűek. A tengereket uraló országnak jogában áll, hogy lefoglalja mindazokat a semleges hajókat, melyek csempészárut szállítanak. Csempészárú minden, ami az ellenfélnek segítségére vagy hasznára lehet. Ha a semlegesek vitássá teszik az elközbott árúk csempészárú minőségét, a kérdést speciális bíróság elé terjesztik, mely a zsákmány jog elveinek megfelelően ítélkezik. A blokád eszközei tehát igen egyszerűek: egy flotta, mely képes a tengeri zárt megvalósítani és egy bíróság, mely a blokád gyakorlásából született vitás esetekben ítélkezik.

A múlt háború első éveiben Anglia nem

akarta sérteni blokádjaival a semlegeseket s ezért önként lemondott a nemzetközi jognak a speciális bíróságra vonatkozó elvéről és a vitás esetekben való döntést a Foreign Office-ra ruházta, s a külügyminisztérium jóakaratu szemhunyasával importjukat a békemennyiség sokszorosára emelték és a különbözet nagy részét Németország vette fel. Az angol udvariasság megengedte Svédországnak, Norvégiának, Hollandiának, Dániának, hogy Németországot minden szükségessel ellássák. Mi több, a semlegesek közvetítésével, maga Anglia is szállított Németországnak, így főképpen szénét. 1916-ban több mint 1 millió 500.000 tonna szénét hajóztak ki a svéd kikötőkben, ami Svédország békebeli szénimportjának több, mint kétszerese. Az angol bányászok tehát voltaképpen Németország számára dolgoztak s az angol szenen a német üzemek virultak. A gyapot, ez a nélkülözhetetlen nyersanyag, a békeszínvonalhoz mérten négyszeres arányban juthatott a skandináv államok kikötőibe, ahonnan egyes Németországba hajózták be. 1915-ben Anglia 10.000 tonna szalonna behozatálát engedélyezte a skandináv államoknak a békebeli 800 tonna helyett. A dán agrártermékeket fokozott mértékben fogyasztották Németországban, ami csak úgy történhetett, hogy a dánok rengeteg takarmányt hoztak be és ezen a takarmányon állattenyésztésüket a háborús kereslet arányában fejleszthették ki. Dánia a háború alatt Németország mintagazdasága volt.

1917-ben nyilvánvaló lett, hogy az osztálymagyar termést csak amerikai gépek segítségével lehet begyűjteni, mert ha em-

Német vélemény: A blokád hatástalansága

(Kivonat a „Völkischer Beobachter”-ből.)

Angliában sokan azt hitték, hogy a háború, amennyiben közvetlenül Nagybritanniát érinti, lehet pusztán kereskedelmi jellegű, míg a németek való tényleges küzdelem szerepe a szárazföldi szövetségesekre hárulna.

Az első hetek mérlege azonban más képet mutat. A német tengerészet és hadirepülés elűzte az angolokat az Északi tengerből. A bombák és torpedók nagy károkat okoztak a home fleet-nek. Csatahajók és repülőanyahajók szerepelnek az angol veszteséglistán. Az angol hadiflotta azonban nemcsak annyiban szenvedett veszteségeket, amennyiben a német partok közelébe merészkedett — a német haditengerészet és hadirepülés bázisainál kereste fel és mért reá csapást. A Firth of Forth-i és a Scapa Flow-i támadás bebizonyította, hogy a tengeralatti és a légi fegyver mily hatásos lehet.

Az Északi tengeren kivittuk kereskedelmünk szabadságát és módunkban van, hogy mi ellenőrizzük e vizeken lebonyolódó angol kereskedelmet. És a semleges sajtó jelentései az elsüllyesztett ellenséges kereskedelmi hajókról beszédes tanúságai az ellenőrzés hatékonyságának.

A „Daily Herald” elismeri, hogy Anglia leghatékonyabb ellensége a torpedó.

A londoni jelentések és Churchill ur nyilatkozatai mindegyre azt ismétlik, hogy Anglia élelem és nyersanyagellátása komolyan nem veszélyeztethető. Ez az állítás nyilván a propaganda bélyegét viseli magán. Az északamerikai Hearst újságtröszt egyik lapjában Lloyd George közzétette egy többszörösen jutalmazott angol muntagazdász cikkét, mely ráczafol a hivatalos optimizmusra.

Ebben a cikkben azt olvashatjuk, hogy Anglia élelmiszer és nyersanyagellátás tekintetében függőbb viszonyban van bármely más hatalommal. Az angol mezőgazdaság elhanyagolása és a megművelhető terület elvadulása csak egy több éves tervszerű munka árán volna pótolható.

Hogy mily nagy az Angliát fenyegető veszedelem, az lord Lymington „Élség An-

beri erőhöz folyamodnak, százezreket kell a frontokról szabadságotolni. Anglia, hogy ne sértse a semleges közvéleményt, nagy aratógép importot engedélyezett Amerikából, melynek segítségével a központi hatalmak idejekorán begyűjthették termésüket.

1917-ben az angol kormány megértette, hogy ez az eljárás rendkívül meghosszabbítja a háborút és ezért szorosabbra fogta a gyeplőt. A zsákmánybiráskodást kivonták a Foreign Office hatásköréből és nem egészen tizenkét hónap alatt Németország ki-dőlt.

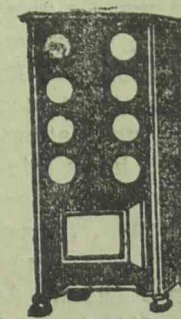
Hogy áll ma a helyzet? A múlt tapasztalataink okukva, a Foreign Office nem avatkozik a zsákmánybíró hatáskörébe s így a jelenlegi tengeri zár már a háború első napjaiban sokkal hatásosabb, mint volt 1915-ben és 1916-ban, bár a helyzet némileg bonyolultabb is, abból a tényből kifolyólag, hogy Oroszország baráti kapcsolatokat tart fenn Németországgal. Ne higgyük azonban, hogy az orosz hajlandóság lényegesen enyhíthet a német nyersanyagszükséget. Amit Oroszország termel, arra jórészt magának is szüksége van s kivitele általában igen csekély. Beszélnek arról, hogy német szakértők közreműködésével az orosz termelést oly mértékig fokozzák, hogy a német igényeket is kielégítse, de kérdezzük, mivel fogja Németország kiegyenlíteni ezt az importot? Aránya és devizája nincs, viszont tarthatja működésben, egyrészt a munkások bevonulása, másrészt a hadiszergyártáshoz szükséges iparágak fokozott működése miatt. Vagy Oroszország hitelezni fog? Még ha fel is tesszük ezt, az orosz termelékenység nagyarányú fokozásához óriási befektetés és sok idő kell, nem is szólva a rossz közlekedési viszonyokról.

gliában” című könyvéből is kiderül. — Lymington lord a következő tanulságot vonja le könyvéből:

Anglia arra kényszerül, hogy élelmiszeri nagy részét behozatal útján fedezze. Naponta 12 millió márká értékű élelmiszert hajóznak ki az angol kikötőkben. 1914 óta a helyzet még romlott. Míg a lakosság száma körülbelül 3 és fél millióval emelkedett, addig a saját mezőgazdaság még jobban visszafejlődött.

Az élelmiszerhiány mellett most még hozzájárul a petróleumszükséglet imperatívuma is. A hadsereg, a haditengerészet, a kereskedelmi flotta számára az olaj nélkülözhetetlen üzemanyag. Míg 1914-ben Anglia csak 2 és fél millió tonna nyers petróleumot importált, addig ez a szám ma az ötszörösére emelkedett, nem számítva a háborús különhiányt.

Az import fejlődésével azonban nem tartott lépést a szállítási eszközök fejlődése. Az angol kereskedelmi flotta tonnataralma ma egy millióval kevesebb, mint volt 1914-ben. De még a meglévő jórésze is csak névlegesen angol. Hozzájárul ehhez még az is, hogy míg régebben átlag 3000 tonnás ha-

Megdrágult a tűzifa?
akkor is
olcsón fűtök „ZEPHIR” kályhával

10 kilogram fával fűt **24** órán egy normál szobát **át**

Gyártja:
Szántó D. és Fia, Oradea
„Elite” tűzhely kályhagyára.
Kapható mindenütt. Kérjen díjtalan árjegyzéket. Képviselet: „BANZEL” vas-kereskedés Ploaia Mihai Viteazul No. 13.

FUGGETLEN UJSAG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

Csöndben lezajlottak a svájci általános választások. A népakarat zavaró momentumok nélkül nyilatkozott meg, a vélemény szabadság a mozgósított állami ellenere is lányatlanul érvényesült. Három pártáyaat küzdött: a kormánypárt, polgári ellenzék és a baloldali ellenzék. Megválasztottak 50 szabadelvűt (48), 44 katolikus konzervatívot (44), 2 parasztpártit (21) 48 szociáldemokratát (50), úgyhogy a választási arány nagyjából ugyanaz maradt, mint 1935-ben és nem sokat változott az 1931 választási eredményhez viszonyítva sem. A választások csak abban az irányban voltak egköttve, hogy nem lehetett választási propaganda tárgyává tenni sem a hadsereget, sem pedig az ország külpolitikáját, mely tudvalevőleg a egyszírubbán semleges.

Meghalt Sir Thomas Cullinan, úkiről elvezették a világ leghatalmasabb gyémántját. Cullinan 1865-ben született Johannesburgban. Mint annyi honfitársa, gyémántot is ő is. A „Cullinant” 1905-ben találta meg társával Fred Weüssel a Prinsloo-területen. Az ő gyémántja nagyobb az 1893-ban talált Excelsiornál, Orlovnál, egénél és Dél csillagánál, melyek tudvalevőleg a világ leghíresebb gyémántjai. A gyémánt az angol kincstár tulajdona. A gyémántból amszterdami csiszolók kilenc-egy és több kis követ csiszoltak, a Cullinán-ko az angol király koronáját ékesíti. Sir Thomas Cullinan egy milliárd frank értékű vagyont hagyott hátra. Nagyon terjedelmes, hogy a Cullinan körül is, mint a jöbbi nagy drága és ritkasági értékkel bíró követek körül a legkülönbözőbb drámai leendők képződtek.

A washingtoni kormány értesülése szerint a szövetségesek eddig egy milliárd értékű rendelést eszközöltek. A franciák részéről rendelt repülőszállítmányból hatszázár készen áll a szállításra. A francia kereskedelmi bizottság ezenkívül még 3800 angol hadügyi hivatal pedig 4000 új repülőgépet rendelt. Repülőgéprendelést adtak le a svédek és a belgák is; az első 50-et, az utóbbiak 200-at.

A svéd sajtó, a Sydvenska Tagbladet értesülése szerint, négyszázezer német zsidót elejtettek le a lengyelországi — zsidó rezervált — területre. Bécsből 65000 zsidó költözött át 70—17 életév között Lengyelország, Morvaország és Csehország területeire. Minden áttelepített zsidó háromszáz marának megfelelő zlotyt vihet át új hazájára. Ezenkívül elláthatja magát a legszükségesebb eszközökkel, varrógéppel, stb. Ruhaműben nem vihet magával többet két munkaruhánál, teli kabátnál, egy pár cipőnél, három harisnyánál, négy ingnél, hat zsebkendőnél, tizenkét zsebkendőnél s egy fülédonál. Eddig Nisco területére történt nagyobb telepítés a San mellett. A telepet teljesen elzárták a világtól. A zsidók maguk építik fel barakjaikat. A svéd lap úgy tudja, hogy belátható időn belül négyszáz-négyszázötezer zsidó átköltöztetése fog végbemenni.

A Havas ügynökség jelentése szerint a Panamerica Airways megkapta a felhatalmazást, hogy megduplázza a New York—Európa közötti légi járatot. A jövőben tehát minden héten fog közlekedni oda és vissza repülőgép a két kontinens között.

Londoni lapok berlini jelentése szerint minden gauletier és más nagyobb vezető nemzeti szocialista pártférfiu tábornoki ki nevezést kap. Az új tábornokok uniformist viselnek és megbízatásuk tart a háború végéig. A rendelkezés célja, hogy erősítse az nyitottzést a hadsereg és a nemzeti szocialista párt között.

MINDEN JAVITHATÓ! Ne dobja el kitégett hánykörtéjét! A la d d in megjavíttatja.
Haj, Str. Memorandum 13.

jókat építettek, ez az úrtartalom ma átlagban 6000 tonnára emelkedett, ami azt jelenti, hogy veszteség esetén annál nagyobb a kár. Fagyasztóberendezések többnyire csak a nagy hajókon találhatók, melyeket háboru esetén a hadiflotta számára foglalnak le; ez a körülmény újabb megpróbáltatásnak teszi ki az angol élelmiszerellátást, mert fagyasztóberendezés nélkül a szállított élelmiszerek könnyen megromolhatnak.

Ha netalán nehézségek támadnak a Földközi tengeren, az angol kereskedelmi flotta kénytelen lenne a Cap-földi utat választani, ami óriási módon fokozná a szállítási nehézségeket.

A német tengerészet és hadirepülés egyébként is mindent meg fog tenni, hogy az angol flotta kereskedelmi tevékenységét gátolja; a legtöbb szállítás Kanadából, Ausztráliából, Argentínából, Új-Zeelandból történik s így a tengeraltjáróknak sok alkalmuk nyílik az eredményes közbelépésre. Az egyik legfontosabb angol közlekedési hely, a mossuli, sok fenyegetésnek van kitéve. Az arabok több ízben is elvágta a pipe-line-t, pedig több, mint 40.000 angol foglalkozik védelmével. A petróleumszállító hajók sajátos építmények s ezért nehezen pótolhatók, viszont felismerésük annál könnyebb.

A távoli országokból származó behozatal védelmére az egyesült angol-francia flotta sem elégséges. Ha az angol flotta felaprózva erejét a szállítások védelmére, könnyen kitéheti magát az egyesült német hadi- és légiflotta támadásának.

Lord Lymington többek között így ír: „Kereskedelmi utjaink ma fenyegetettebbek, mint Trafalgar idején, viszont az ezen az úton kapott anyagokra százszor olyan nagy szükségünk van, mint akkor.”

A tartalékok általában csekélyek. Angliának legfeljebb három hónapra elegendő gabonája van raktáron. S nagyobb mennyiség nem is tárolható, egyszerűen azért, mert nincs elegendő befogadó, illetve épület. Mi több, békeidőben a rendelkezésre álló épülettér egy részét, egyéb célokra sajátították ki. Még kellemetlenebb, hogy az elraktározott gabonaneműk egyes nagy városokban vannak koncentráva s így légítámadás útján könnyen veszélyeztethetők. Nem ok nélkül vonja le lord Lymington azt a következtetést, hogy Anglia éhség elé néz, ha a londoni kikötő valamilyen okból megbénulna.

ZILAHY LAJOS: GYÜMÖLCS A FÁN
(Athenaeum kiadás)

Még nem mutatták be színpadunkon Zilahy Lajos legújabb színdarabját, de az erdélyi olvasó már is részesülhet az örömben, hogy olvashatja könyv alakban. Zilahy három felvonásos színműve merész téma. — Nagy Ferdinánd szociológusnak és egyetemi tanárnak nincs gyermeke és felesége, akit különben szeret, meddőségre van kárhoztatva. Irma, a felesége ráveszi, hogy kezdjen viszonyt valamilyen egészséges, de könnyen lerázható parasztleánnyal és azután, hogy visszaszerezze a család nyugalma, a gyermeket adoptálják. Nagy professzor Annát, ki a házában szolgál és aki őt reménytelenül imádja, teherbe ejti, de amikor a gyermek megszületik, Anna nem akar megválni gyermekétől. A leány elmegy falujába, viszi magával a csecsemőt és nem adja át apjának. Hiába megy az apa utána, nem és nem, mondja Anna. És most előlép Irma, a felesége, akinek szokatlan heroizmusát eddig is eléggé csodáltuk. És azt mondja: én csak most értettem meg Annát. Miért nem élhetnének úgy, ahogy eddig éltünk? Azzal a tudattal, hogy mindent megpróbáltunk. Emlékezz csak vissza; ... a saját szavaira! ... azt mondtad, nincs gyermekünk, ez éppen úgy fáj neked, mint ahogyan nincs apád és nincs anyád, de ezzel a szép fájdalommal még nagyon szépen lehet élni.

VERTES LILI angol és francia
nőidivat-szalónját
áthelyezi Cal. Marechal Foch 10. alá.
Sora palota.

FÜGGETLEN UJSAG
CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

ANGOLOK

Néhány apróság, amely meglehetősen jellemző egy népet.

A rádió is bement, hogy egy angol repülő kényszerleszállást volt kénytelen végezni Island szigetén. Ha nem is került hadifogságba, kénytelen volt alkalmazkodni az ország törvényeihez, azaz engednie kellett, hogy a hatóságok lefegyverezzék. A repülőtszít becsületszavát adta, hogy nem hagyja el a háboru végéig Island szigetét. Erre szabadon bocsájtották.

Mi történt? Az angol tiszt úgy érezte, hogy neki mégis otthon van a helye és ha a hadifoglyoknak dicsőség megszökni a fogságból, akkor repülőgéppel visszatérni Izlandról sem eshetik más elbírálás alá. Meg is tette. Az angol kormány azonban úgy ítélte, hogy egy tisztjét minden esetben kötelezi a becsületszó és utasította a repülőhadnagyot, hogy üljön gépre, jelentkezék az islandi hatóságoknál és a háboru végéig maradjon Island területén.

MÁS. Amikor Fritsch tábornok elesett a lengyel fronton, az angol rádió úgy találta, hogy a vitéz katonát az angoloknak is el kell búcsúztatni. A rádióban méltatták Fritsch érdemeit és a gyászinnepély azzal fejeződött be, hogy a rádiózenekar német szöveggel árasztotta az „Ich hatte einen Kamerade“-t.

MÁS. Angliában bevezették ugyan a védkötelezettséget, de az angol kormány megengedte, hogy azok, akik nem tudják meggyőződésükkel összeegyeztetni, ne legyenek kötelesek fegyvert fogni. Mi történt erre? Semmiestre sem az, hogy az angol „názarikusok“ megragadták volna az alkalmat és kibújtak volna a fegyveres szolgálatól. Egyéb katonai szolgálatra jelentkeztek, így többek között arra, hogy felszedik az ellenséges aknamezőket. Ez mindenesetre sokkal veszélyesebb, mint a fegyverfogás.

MÁS. Angliában van sajtószabadság és van vélemény szabadság is. Igaz, hogy a német sajtó azt írja, hogy az a bizonyos angol sajtó- és vélemény szabadság csak blöff, mert már békében guzsbakóti a szabadságvágyt a lapvállalatok politikai érdeke s az állami érdek s más érdekek láncolata. Hát még a háborúban... Persze, hogy Angliában is van cenzúra. Az angol közvélemény is alkalmazkodni kénytelen a hadviselő nemzet érdekeihez. De ezen belül lépten-nyomon azt látjuk, hogy politikusok és publicisták megmondhatták a véleményeiket. Egy angol vezérkari századosnak szabad volt a napisajtóban kritika tárgyává tenni az angol hadviselést és Lloyd Georgenak szabad volt a parlamentben kijelenteni,

hogy ő hajlandó bizonyos feltételek mellett elfogadni a németek békeajánlatát. Az angol szellem kétségtelenül rugékony. Ez a rugékonyság Anglia nyugalmából és fölényéből fakad. Nehéz elképzelni, hogy más országokban meglehessen tenni, amit Churchill tett az alsóházban: miután bejelentette, hogy a német U. hajó behatolt a Scapa Flowba és megtorpedózott egy angol csatahajót, elismerte a haditény nagyságát, majd nem azt mondhatni, hogy gratulált a német hadvezetőségnek.

MÁS. Egy angol nevelőnővel történt meg a szudeta vidék elfoglalása után Szlovénországban. Az a család, amelynek alkalmazásában volt, a mindenkinen fenyegető támadás hírére el akart menekülni. A családot meglepte, hogy a nevelőnő úgy tett, mintha polgárháború bevonulás, belső felfordulás nem izgatna volna egyáltalában. — És ha polgárháború lesz? — kérdezték. — Akkor sem mozdulok innen, csináljanak az uccán azt, amit akarnak, semmi közöm hozzá — mondott a nevelőnő — és ha bombát dobna a fejére? — Hát akkor meghalok — hangzott a hidegvérű válasz.

Nem történt polgárháború, elmaradtak a bombák, csupán annyi esett meg, hogy megjelentek az angol nevelőnők lakásán a rendészeti hatóságok, lefoglalták a rádiót és el akarták szállítani. Az angol nevelőnő erre éktelen dühbe gurult. Azonnal csomagolt, hogy utazék vissza Angliába. Azt hogy őt megölhetik, elesik uccai harcokban, vagy életét veszti bombatámadás esetén, nem érdekelte. De hogy egy angolt legszemélyesebb joga gyakorlásában korlátozzanak, ezt még a kis nevelőnő sem tudta a maga népi individualitásával összeegyeztetni.

MÁS. Hallottuk, hogy az angolok kipusztították állatkertjeik nemes vadait, mert sok húst fogyasztottak. Eből azonban senki se következtessen arra, hogy az angolok szíve megkeményedett. Mert lám, olvassuk a nagy angol újságokban, hogy az anyatápirnak megszületett a csecsemője és a kis tápir megszületése belekivánczik a londoni polgár örömei közé.

Mindez szétszórt gyaluforgácsa a nagy eseményeknek. Nem bizonyítást, csak azt, hogy másszabású az angol, mint a többi népek. Lehet nyugodtan kritizálni is, mert elsősorban ő az önkritika mestere. Chesterton könyvét olvasom most, Les crimes d'Angleterre, amely a világháború alatt jelent meg és a hadviselő Anglia bűneit ostromozza. De szólhatnék Anglia nyolcvan és egynéhány éves fenegyerekeiről, Bernard Shawról, akinek zavartalanul szabad Hitler is védelmébe venni. Az angolok — más fajta. E szemszögből kell belehelyezkedni, hogy ne találjuk túlságosan nagyképinek, amit egyszer Duff Cooper miniszter írt le: szörnyű vihar dühöngött Anglia körül a tengeren és hetekre elzárta a kontinentet Angliától. (l. e.)

HELTAI JENŐ: A GYLKOS IS EMBER
(Athenaeum)

E könyvben Heltai Jenő harminchárom új novelláját kapja együtt az olvasó. Heltai mindig mestere volt a tárcs novellának, egyike azoknak, akik e műfajt kezdték és megemésztették irodalmunkban. Angyalian elbájosló humor, friss üdítő mese, életből-csüssz, a megfigyelésnek finom művészete jellemzik ezt a könyvet is, mint Heltai többi írásait. Ma, amikor ez a műfaj a magyar nyelvtérleteken lankadóban van és amit „tárcának“ nevezünk, egyre inkább elalaktalanodik, különösen meg kell becsülni e kerek, művészi ekonomiaival megírt történeteket, amelyek mindegyike tanulságosan marad vissza az emlékeztetőnkben.

VERTES LILI angol és francia nőidivat-szalónját áthelyezte a „SORA“ palotába. Cal. Marechal Foch 6-8. III. emelet. Lift díjmentes.

Fényképfelvétel, igazolvány-képek a legszébben, legpontosabban és leggyorsabban a Foto-Unio-nál készülnek. Strada Masaryk HALMAI ETELKA.

Három asszony a politikában

A finn-orosz konfliktus kapcsán újra sokat hallunk a szovjet egy jődőben sűrűn szerepelt nagykövetségéről, a szép Alexandra Kollontai asszonyról, aki- nek különben egyik szerelemről írt munkája magyar nyelven is megjelent tíz vagy tizenöt évvel ezelőtt. Kollontai asszony ma már nem fiatal, a cári okrana 1905-ben tartóztatta le Alexandra Tomsovic fiatal leányt a szociál forradalmárok egy titkos gyűlésén. A vallatásnál kiderült, hogy egy tábornok leánya. A cár megparancsolta neki, — miután forradalmi szereplését tekintettel származására, gyerekes csinynek tekintette —, hogy válasszon: vagy férjhez megy, vagy Szibériába deportáltatja. Alexandra az előbbi választotta és Péterváron férjhez ment Kollontai ezredeshez. A házasság azonban nem sokat változtatott Alexandrára forradalmi hajlandóságán. A fiatal asszony kettős életet élt. Egyiket az ura oldalán, aki bejáratos volt a cári udvarhoz, a másikat a munkások körében, ahol szenvedélyesen agitált. Forradalmi tevékenységét zavartalanul folytathatta évekig.

Közvetlen a háboru előtt feljelentették és akkor külföldre menekült: Párizsban, lenfben élt, gyakran látogatta Lenin asszonyt a párizsi Rotondeban. Az októberi forradalom napjaiban visszament Oroszországba, a kronstadtj matrózok fellázításában tevékenykedett. Ekkor ismerkedett meg Dybenkóval, aki miután Lenin kihírelte az új törvényt az elválásról és házasságról, feleségül vette. Alexandra előbb Szibériában volt népbiztos, majd abban a kormányban, amelyben Csicserin külügyminiszter lett, ő vette át a szépművészeti árcát. Ő volt a szovjet első asszony minisztere. 1920-ban kultuszminiszter lett, később Csicserin mellett a Norvégiába küldött bizottság egyik tagja. Ott is maradt, mint a szovjet norvég követe.

Kollontai asszony alkalmazkodott a nagy követek életszínvonalához és Christiániában igen nagy pompát fejtett ki. 1939-ban Stockholmba került, ugyancsak, mint nagykövet, később újra vissza Norvégiába. A finn konfliktus alkalmával jelentős diplomáciai szerephez jutott és aktív részt vett a „City of Flint“, a Norvégek által lefoglalt amerikai hajó bonyolalmában.

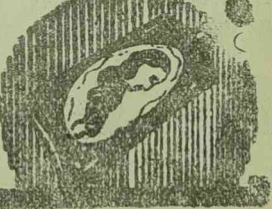
Igy került össze egy másik diplomatanővel, Mrs. Harrimannal, aki az USA nagykövete Stockholmban. Harrimann, egy dús gazdag amerikai pénzügyes felesége, ma már idős asszony. Amikor férje a világháboru előtt meghalt, ő vette át ipari és pénzügyi vállalkozásainak vezetését. E minőségében, mint egyetlen nő, részt vett az amerikai gyáriparosok szövetségének választmányában. Amikor háborúba lépett, kinevezték a Vörös Kereszt ezredesének. Mrs. Harrimann is sok oldalú, mint szovjet kolléganője, akit már több ízben volt alkalmam közelebből megismerni. Pályája elején zongoraművésznek készült és nemrégiben jelent meg könyve: A zongorától a politikáig címmel. — Most, mint a hatalmas Amerika diplomáciájának képviselője összekerült Kollontai asszonnyal a City of Flint ügyének szövevényes kibonyolításánál és ő képviselte energikusan hazája érdekeit.

A harmadik asszony, akiről azonban a francia és az angol újságok igen sokat írnak, már nem futott meg ilyen ragyogó diplomáciai pályafutást és sorsa inkább tragikus végződése miatt kelt figyelmet. Miss Unity Mitford, lord Redesdale hat lányának egyike Berlinben mérgezte magát. Az angol leány rajongott a nemzeti szocializmus eszméiért és éveket ez előtt Berlinbe költözött. Közvetlen Hitler környezetében élt megbúvva a Führer politikai nagyságától. Valahányszor Nürnbergben pártkongresszus volt, a szép fiatal leányt mindig ott lehetett látni a párt-emelvényen. Öngyilkosságának okaként a legkülönbözőbb verziók vannak forgalomban, legvalószínűbb azonban, hogy annak a drámai konfliktusnak az áldozata, hogy hazája háborúba sodródott Németországgal. Testvérhuga, Diana Guinness nagyiparosnak volt a felesége, majd később — írja a Paris Soir — titokban férjhez ment Münchenben Oswald Mosleyhez, az angol fasiszta vezérhez. Másik nővére Jessie azonban szenvedélyes baloldali politikus, ott hagyta szülei otthonát, a polgárháborús Spanyolországba ment és felesége lett az ugyancsak hevesen baloldali Esmond Romillynek, Bayonne volt konzulának.

Petrol Egger

hajajólószert

Homlokomban a porban

Még az életben sohasem voltam gyáva,
hogy élni tudjak, hozzá bátorság kellett...
És időse léptem be, az Isten pitvarába.

Észent helyre mentem, hogy bálványt
faragjak.

Mit egyre menekült tőlem az Isten.
Követtem őt, — de ember hogyan
maradnak?

Mit fogyva az erőm, s örvények sodrát
érezem,

mekülve a gyűlkos napjaim elől,
Ébredtem, és olyan sok sebekről vérzem.

Vezendők napjaim. Nekem mégis ajándék,
étemben mennyi a félben maradt út...
Készarnok örület áll, mellettem: a szándék.

A élet csodája: a Béke, rabul ejtett,
Észetett minden miért érdemes élni?
Ez sorsom hívó bolondként, itt felejtett.

É megyek, fogyó erőmmel az első sorban,
Időse lépek be az Isten pitvarába
és védem az embert, — de homlokomban
a porban.

DIÓSZEGHY DEZSŐ

LUIS BROMFIELD: ÁRVIZ INDIÁBAN
(Egy kötet, Dante kiadás.)

Bromfield regénye első szépirodalmi mű,
amelynek hőse maga India, a legyőzve he-
rő és lényegében mégis legyőzhetetlen
hős, roppant arányaival, félelmetes ter-
mészetével, tünyn álmodozó embermivől-
lő tömegével, amely ha egyszer megráz-
ódik és ébredni kezd, ébredése pusztir-
tób lesz minden árvíznél, minden földren-
tesénél.

A hatalmas mű egész meséje napok alatt
szózik le. Az árvíz és a földrengés, a tűz
és a járvány, amely Ranchipos városát
pusztítja, egyszerre oldja meg — halál-
t vagy új élettel — a felvetett problémá-
it. Az árvíz gyorsaságával sodorja el, a
földrengés brutalitásával dönti össze euró-
pai előítéleteinket... Európának nincs joga,
egy Indiát és a hindukat lenézze. Amire
Indiának igazán szüksége van, hogy szá-
dos álmából felébredjen: az olyan embe-
r-tulajdonosság, amely nem a bőr színétől
tárog.

Bromfield e regénye valóban monumen-
tis. A szerző az indiai életet legmélyebb
rököreibe rajzolja meg és a cselekmény,
amelyet feltornyosít, oly vulkánikusan for-
r és változatos, hogy már első oldalánál
ívületébe kerülünk.

A mű fordítása Benedek Marcel mun-
daja.

UNYADI SÁNDOR: KARTYA-
OTRÁNY

Hunyadi Sándor új regénye egy kissé
örténelmi regény, mert amiről szól, a lé-
ta, könnyű, de gyakran mégis igaz és szép
élet, talán mindörökké elmerült. Nők
és férfiak kelnek életre ebben a pompás
nyelvben, akik még köztünk járnak, de
ár el is tűntek közülünk, csak ők maguk
nem tudnak még róla. Az író boszorkányos
rtuoizással keveri sorsukat, játszik ve-
ük, mint festett kártyalapokkal, de szeme
lapok mögé lát s meg tudja mutatni a
éres, eleven, gyűlölettel és szerelemmel,
ésággal és rosszasággal teli, örök emberi
zivet is.

iskolaszerek legolcsóbb beszerzési forrása:
"AKCIDENCIA"
önyvnyomda, könyv- és papírkereskedés
Cluj, Str. Duca 2. Select mozival szemben.
éső külföldi bélyegek és bélyegkellékek

Legolcsóbb könyvnyomda
Alapítva: 1912. évben.

Herczeg Ferenc: Emlékiratcészet

A napokban jelent
meg a Singer és
Wolfner kiadásában
Herczeg Ferenc új
memoárkötet, A gó-
tikus ház. A kiváló
író e könyvében a ki-
lenyenes években
történt írói indulásá-
nak korát rajzolja
meg egészen a vilá-
háborúig. A memoár

kötet rendkívül értékes, kortársi jellem-
zései kitűnőek és Herczeg írói ösvéje-
nek megismeréséhez is jellemző adalé-
kokat szolgáltat. Alábbiakban muta-
tunk be egy részletet a századeleji
irodalmi kávéházakról szóló fejezetből:

Nagy és különleges híre volt a Kispipában
székelt Zimay-asztalnak. A Kispipa a Szer-
vita-téren volt, egy régi bérház patkányszá-
gu udvarán. Karikás bácsi, a vendéglős, ma-
gyar puritán volt: kitűnő hagymás rosté-
lyost süttetett, de a hűvösöket megve-
tette. Ebbe a kis csapszékbe nem kevésbé fé-
nyes társaság járt, mint a bécsi Sacherbe,
vagy a párisi Cubatba.

Ami Zimayt illeti, ő jeles muzsikás
volt, de ártatlan minden dolgában, mely
kívül esett a harmóniák birodalmának.
Vele például el lehetett hitetni, hogy J.
Franci bácsinak, egy reszketősnyakú,
vörösorrú, nyugalmazott bírónak, flörtje
van Natália szerb királynéval. Ha öfel-
sége kimozdult Belgrádból, Zimay rögtön
tudni akarta, hol tölti Franci bácsi az idejét.
Azt is elhitte, hogy a Dunakorzón azért fuj
öröklé a szél, mert Kvassay, az alduai sza-
bályozó munkák vezetője, hanyagságból nyit-
va felejtette a Vaskaput.

Emlékszem arra az esetre, amikor L. Ele-
ket elfogták olasz briganták. Csakugyan Itá-
liában vakdózott és egy nap levelet írt a
Zimay-asztalnak, az Isten szerelméért küld-
jenek 200.000 líra válságdíjat, mert a banai-
táik levágják orrát-fülét, ha nem lesz meg
idejében a pénz. A Kispipa nagy lelkesedés-
sel magáévá tette az ügyet. Gyűjtést indított
és ki-ki tehetsége szerint jegyzett. Náday
Ferenc, A Nemzeti Színház tagja 50.000 lírat
ajánlott fel. (Azt mondta az ámuló Zimay-
nak: a túlfellepti díjaiból takarította meg.)
Egy óra múlva együtt volt az összeg — csak
100 líra hiányzott még. Ezt a 100 lírat Zimay-
val szerették volna jegyeztetni. Ha jegyezte
volna, ez lett volna az egyetlen tétel, amelyet
szigorúan behajtottak volna. Az öreg ur
azonban, amilyen könnyen hívó, olyan takar-
ékos volt, pénzt sohasem tudtak belőle ki-
csikarni. Azzal védekezett, hogy újra kell
festenie a hálószobáját, nem verheti magát
költségekbe L. miatt, minék is mászkál az
külföldön. Szóval: feláldozta L. Elek orrát-
fülét.

A dolog jóformán feledésbe is ment már,
amikor egy nap L. az olasz naptól barnára
sülve, beállított a Kispipába.

— Hát te hogy szabadultál a rablókól? —
kérdezte Zimay.

— Nagyon érdekes módon, — mesélte L.
Elek. — A rablóvezérnek volt egy gyönyörű
lánya, az belémszeretett és megszőktetett a
fogházból. A rablók kincsét elloptuk, meg-
számálhatatlan milliókat ér, úgy néztek

rám, én most Rothschildnál is tehetősebb va-
gyok.

Elmondták neki, hogy gyűjtést rendeztek
és a Kispipa öreg pincére, aki a Zimay-asztal
irattárosának tisztét viselte, elhozta az ívet.

— Hát ez gyönyörű! — szót L. elértéke-
nylten. — Hálát adok Istennek, hogy mu-
domban van megszolgálni a barátságokat.
Ugy sem tudok mit kezdeni a töméntelen
pénzzel, tehát mindenkinek tiszter annyit
ajándékozok, mint amennyit jegyzett.

Csekkönyvet vett ki a zsebéből. Náday Fe-
renc 50.000 lírat jegyzett? Kap egy félmil-
liót. Kiállította a csekket és átnyújtotta Ná-
daynak. Mit tett a művész? Fölkelt, magára
vette a felöltőjét és így szót:

— Most már gazdag ember vagyok, nem
járhatok többé ilyen piszok csapszékbe, me-
gyek és beiratkozom a mágánks kaszinóba.
Fontos okom van, hogy az urakat arra ker-
jem: ne tegezzenek engem többet!

Szót és elegánsan elhajtott.

Idősebb Wekerle Sándor, aki néhanapján
ugyancsak ellátogatott a Kispipába, kieszkö-
zölte, hogy Zimay megkapja a Ferenc Jó-
zsef-rendet a zeneművészet terén szerzett ér-
demei jutalmául. A király akkoriiban budai
várban székelt és Zimay kihallgatást kért,
hogy megkérje a kitüntetés. A Kispipa
udvarképes körei elhitték vele, hogy az au-
diencia alkalmával el kell sorolnia a felsé-
ges ur összes címeit, kezdve Ausztria császá-
rán és Magyarország apostoli királyán, ege-
szén a Tirol gróf és a Jeruzsálemi királyig.
Ezek a címek az udvari almanachban más-
fél nyomtatott lapot tettek ki. Az öreg ur
bevágta és esténként kollokvált a Kispipa-
ban.

A fogadáson csakugyan darálni kezdte a
címeit, nem jutott azonban a Tirol grófig,
mert Ferenc József a szavába vágott:

— Köszönöm, a többi már tudom.

Mikor Zimay az audiencia után a Kispipa-
ba jött, nagy meglepetésére ott találta Ná-
day Ferencet, rendjelkereszttel a szűrke za-
kóján.

— Miféle orod van neked! — kérdezte
gyanakodva.

— A Mária Terézia-rend középkeresztje,
— vetette oda Náday egykedvűen.

— Mária Terézia-rend? Hiszen az katonai
kitüntetés! Komédiás hogy juthat hozzá?

Náday megmagyarázta neki. A mult hé-
ten a budai Várszínházban adták a Dolovai
nábob leányát, Náday játszotta Tarján fő-
hadnagyot, József főherceg ott volt a pá-
holyban, előadás után magához rendelte Na-
dayt és azt mondotta neki:

Aki ilyen jól tud alakítani egy vitéz fő-
hadnagyot, az föltétlenül bátor ember és
megérdemli a Mária Terézia-rendet.

Zimay végighallgatta Nádayt, majd kes-
rüen mondotta:

— Ez Magyarország!

A mai ember el sem tudja gondolni, hogy
művelt és előkelő urak mennyi időt és szelle-
mi erőt fordítanak arra, hogy jóvá tegyék
egymást.

**Fizessen elő
a FÜGGETLEN UJSAG-ra!**

FEJEZETEK A MAGYAR MŰVELŐDÉS
TÖRTÉNET SZÁZADAIBÓL

(Officina képeskönyvek)

Bibliofil szempontból is értékesek azok a
művek, amelyeket egy új budapesti könyv-
kiadó vállalat, az Officina hozott forgalom-
ba. Minden könyv illusztrál és értékes fe-
jezet a magyar művelődéstörténethez.

A magyar művelődéstörténeti sorozatban
jelent meg Hölrrigl könyve, a Régi magyar
ruháról. Ez a könyv magyar ruhadarabo-
kat mutat be a tizenhatodik század elejé-
től egészen a huszadik századig. A műben
közölt képek időrendben úgy következnek
egymásután, hogy már magukban mutat-
ják ez időtől kezdve a magyar ur ruha
fejlődését.

A régi Pest-Budáról Trencsényi Waldap-
fel Imre állított össze egykoru képeket és
leírásokat. Pest-Buda századainak bemuta-
tásánál a szerző a dokumentumokat külföl-
di utleírásokból vette, részint, mert az ide-
gen frissebb kíváncsiságot hoz magával,
többet lát és ezért élesebb körvonalakat
rajzolhat, mint az, aki otthon van, másfe-
lől az ilyen természetű adatgyűjtemény ar-
ra is alkalmas, hogy a magyar főváros
multjának európai hátteret adjon.

A magyar porcellának Ruzicska Ilona
szentel kötetet. A szerző ismerteti a por-
cellán történetét, de munkája zömét a he-
rendi gyár kalandokban és sikerekben gaz-
dag pályafutásának története adja meg. A
magyar porcellángyár alapítása száz évvel
előtti történet és így képben és írásban
megemlékezni róla különösebb időszerűsé-
get nyer.

Végül a szép magyar könyvről kapunk
munkát Drescher Pál tollából. A magyar
könyvnyomtatók arányérzékének és biztos
izlésének sok jellemző példáját igyekezett
a szerző e kis könyvben összeállítani. A bib-
liofil szempontból is szép magyar könyv tör-
ténete 1473-ban kezdődik. A könyvhöz hoz-
zá tartozik a szép, pompás kötés is és
könyvkötésben a magyar iparművészet már
a multban remeket alkotott. Mátyás király
Corvinának kötése valószínűleg Budán ké-
szült és a könyvkötő iparművészetnek ez az
ága azóta is megszakadatlanul fejlődik
napjainkig.

A könyv képanyaga Hess András budai
rumnak címlapját mutatja be, majd a
ősnymtatványának, a Chronica hungaro-
brassói Honterus nyomdának és kolozsvári
Hoffgreff Heltai nyomdának a tizenhato-
dik században nyomott könyvei két címlap-
ját, Mésztrófalusi Kis Miklós legszebb ki-
adványait, stb. stb. A harminc kép és a
szövegben elhelyezett díszek minden szö-
veg nélkül is áttekintést nyújtanak a szép
magyar könyv történeti fejlődéséről.

ELŐFIZETŐINKHÖZ!

Tisztelettel kérjük előfizetőinket,
hogy a lap zavartalan küldése ér-
dekében sürgősen rendezzék hát-
rálékait. A Független Ujság elő-
fizetési ára egész évre háromszáz
lej. Kérjük előfizetőinket és olva-
sóinkat, hogy terjesszék körükben
a Független Ujságot, küldjenek cí-
meket, hogy néhány mutatóvanyaszá-
mot beindíthassunk. Szeretnők, ha
előfizetőink és olvasóink aktívab-
ban éreznének velünk szemben. A
Független Ujság kiadóhivatala
Cluj, Str. Iuliu Maniu 43.

Jó szabás, izléses kidolgozás, szolid árak.

FÜGGETLEN UJSAG

CLUJ, 1939. NOVEMBER 18.

KÉT VILÁGSIKER!

Arnold Zweig: VIHAR PALESZTINA FELETT

(Regény.) Mikes Imre fordítása

Agnes Smedlev: A VÉRZŐ KINA

(Utleírás) Benamy Sándor fordítása

Mindenütt kapható.

EPOCA könyvkiadó, Budapest

Treasure Island csodái

Reznigált mosollyal forgatom ujjaim közt a friscoi világkiállítás művészi összeállítású, vaskos ismertetőjét, amelyet californiai barátaim juttattak el hozzám.

Ugy tűnik fel előttem, mintha Pacifica, a végtelen Csendes tenger királynőjének 22 métermagas márványszobra is alig titkoló bosszúsággal tekintene alá a Pacific-Court bejáratánál a széles San Francisc Bay fodrozódó hullámaira, amelyek szinte hallható csattanással törnek meg a horgonyalkon hímáldozó csataszörnyek külső páncélzatán. Pacifica érzi ezt az ordító ellentétet. Két kifelé fordított márványtenyerét szinte védekezésben emeli föl és én, messzi földnek makacs álmodója, érzem, hogy a királynő szeretné elhessegetni a kincses sziget tájékaról azt a zavaros, ideges légkört, amely betört oda s fölötté kellemetlenül érintheti a kék vízen sürgő-forgó torpedózúzó fedélzetéről időnként felhangzó vezényszó.

Pacifica, Déltengerek fejedelménője, a Te telt márványajkaid nem nyilhatnak szóra, tudom, de ha tehetné, biztosan belekiáltanád a Golden-Gate fölött messze-szálló, langymeleg őszi szélbe, hogy ezerszer kár volt újra felidézni a gyűlölködés rémeit, mert fogcsattogtatásuk most már elűzi körüléd a béke varázshangulatát és elnépteleníti csodás városodat.

Az öböl vizén túl, ahol most a san-diego-i flottabázis felé tartanak a Hawaii-ba rendelt hajóosztály behívott tengerészei, a széles Market-Street ujságkioszkjai előtt épp úgy, mint a pálmákkal körülültetett Union Square felhőkarcoló hoteljeiben ma egyetlen kérdés foglalkoztatja az embereket: a semleges-ségi törvény megváltoztatása maga után vonja-e az U. S. A. beavatkozását az európai háboruba, vagy nem?

Pacifica, illatos gardéniáidat már nem tűzik fel kosztiúmjelkekre a mi hölgyeink és a kínai város sárkánydiszes tetői alatt mi már nem barangolunk. Még néhány hét s december másodikán bezárul Treasure Island csodái mögött a kapu: mi lesz veled s mi lesz velünk?

Nálunk már telikabát és fűtés gondoktól ráncolódik harmonikaszervűvé a kispénzü ember homloka, Santa Barbara és Los Angeles mozisztárjai csak most hagyták abba nyári pihenőjüket a Redwood Empire hegyvidékén, ahol 200 éves, égig érő vörösbükk erdők váltakoznak dombok közé rejtett tavakkal és buja szőlőskertekkel. Lassan kiürülnek a Nob-Hill világhírű szállodái, amelyek helyén egykor a hirtelen meggazdagodott aranykiványok kéjlakái állottak és egyre kevesebb idegen gépkocsi süvölt át a Golden-Gate 8 mérföldes kettős függőszékű hidkolosszusán, hogy aztán hirtelen lefektessen Treasure Island csodáinak bejáratát előtt.

Magas pálmák hosszú sora szegélyezi a partot. Bozontos leveleik közt bujcskát játszik az óceán messzi távlatáról érkező esti szellő. A pálmák fölött csaknem egy kilométer hosszan faragott márványelefántok sora őrzi a rózsaszínbe játszó kőbástyák tetején a bejáratot. Smitt, a kéken magasba törő Nap-torony csúcán egy monumentális, aranyozott fönixmadár testén szikrázik a tengerre bukó Nap sugárzózne, amott egy, a XVII. századból való spanyol gálya áll, amelyen Péru és Mexikó aranyát szállították a hódítók az anyaországba, mellette pedig eredeti kínai dzsunkákat ringat az érkező dagály.

Körül, amerre csak ellát a káprázó szem, színes, meleg fénysugarakban fürdik az öböl. Négyezer válogatott, szép fapéldány imbolygó árnyéka rajzálódik rá az érdekesebbnél érdekesebb kiállítási épületek felmeredő falaira és hetvenezer virágzó bokor és megszámlálhatatlan virágkehely kábító illatot áraszt. Virág és virág mindenütt. Elő virágok perzsaszőnyegje borítja be a szobrok alatt díszített udvarokat, virágok nyílnak a hosszú lagunák, az idegen országok csarnokai előtt és a 48 északamerikai állam pavillonjaira sejtelmesen verődik vissza a csobogó szótutak színes fénye.

Meseország. San Francisco már egy ízben rendezett itt nemzetközi vásárt. Ez 1915-ben volt, amikor a Panama-Pacific International Exposition csodáitól visszhangzott az Úvilág. Ekkor akkor alig szentelhetett figyelmet a kiállításnak. Csodálatos véletlen! Akor is vérben és

szenvedésben fetrengett az öreg kontinens s ma a világkiállítás utolsó heteit szintén az Apokalypsis rémségeiről érkező hírek zavarják meg.

Pedig San Francisco most még a huszonegy évvel ezelőtti pompát is felülmulata. Négy esztendei megfeszített munkával és 50 millió dollárnyi befektetéssel készült el Treasure Island, a kincses sziget.

Felkérték a nagy Csendes-tenger partjain élő népeket, hogy nyújtsanak segédkezet, küldjenek egzotikus növényeket, fákat és virágokat, jöjjenek és itt építsék fel falvaik és városaik hű mását, emeljenek palotákat saját nemzeti művészetük és egyéb eredeti sajátosságuk kihangsúlyozásával. És a felhívás sikerrel járt. A déltengeri népekkel együtt eljöttek mindazoknak az európai nemzeteknek a gyermekei is, akik kilencven évvel ezelőtt megalapították és benépesítették ezt a várost a hírhedt aranymezők határában.

Igy történt aztán, hogy Treasure Island-en épp oly sűrűn vágatnak az emberfogatu rik-sák a kínai városban, mint bárhol a Mennyei Birodalomban. Emitt felzug a gyanutlan szemlélő mellett a bali-i templomi dal, s bárki vásárolhat eredeti holland-surabaya-i üzletekben és csomakázhát francia Indo-Kina cölöpépítményei közt. Amott beülhet — aki-nek kedve tartja, — keresztberakott lábakkal a japáni házak kínosan-tiszta bambuszgyékényére és megpróbálkozhat az evőpálci-kákkal, amelyek használatának rejtelmébe emmiváló kis japán csöppsegek vezetik be.

Hawaii és Fülöp-szigetek elküldték raffinált fűszereiknek és ábrájuknak minden illatát, elhozták vadon termő orchideáikat és csodaszép leánykaikat. Egy köhajtásnyira már Baguio legpompásabb benszüllöttjeinek, a zambaonga-törzsnek széles vitorlájú csónakjai suhannak a pálmák között. Itt van Mexikó is és eljöttek az Újvilág összes népeinek képviselői az eszkimóktól — a tüzföldiekig. Új-Zéland, Ausztrália, Franciaország, Dánia, Olaszország, Norvégia itt adtak egymásnak rövid találkozást San Francisco e szigetén.

És mind e sok, érdekes egzotikum közt a sárga fényben uszó repülőtérről kezdve, ahonnan Keletázsia irányába indulnak a hatalmas légiszállodák, egészen a Gayway faláig emelkednek szerteszórva az Unió egyes államainak csarnokai, köztük egy impozáns, 48 oszlopos Federal Building-gel.

A 12.872 méter hosszú, gigantikus hidon kívül, amely a friscoi Embarcadero-tól Yerba Buena szigetén át a kiállításig vezet, a világvásár a fekete és narancsszínűre festett, korszerű gözkompokon is megközelíthető.

Itt emelkedik a 122 méter magas Nap-torony, mellette a Holdtorny és itt van a Hét-Tő, félig Amerikában, félig a meseországban.

Néha-néha különös zene hangjai érkeznek a látogató füléhez a két tucatnyi zenekar játkán át: a Naptoronyban elhelyezett zenélő-óra jelzi az itt gyorsan muló időt.

Művészet, tudomány, ipar, mezőgazdaság, népszokások és a világ minden népének élete megtalálható itt... De már későre jár az idő, a rengeteg látóivalótól kábult idegen áttekint Treasure-Islandról a másik partra... San Francisco, mint valami álomváros, fénytengerben fürdik...

Pedig még nem is olyan rég, a múlt század 50-es és 60-as éveiben Frisco még a kalandorok gyülekező helye volt, akik Sacramento és Stockton aranyára éhesen jöttek ide messzi földről. A talált kincseket aztán itt váltották át örömkökre, itatra, ételre és ruházatra. Uccák nyíltak, tágas, fényes paloták emelkedtek szinte hónapok alatt. Így lett lassan a kis spanyol missziós állomásból — San Francisco, a világváros.

Megdörzsölöm a szemem. Kint huznak a vadlibák, késő őszi dörömböl a redönyökön. A rádió friss híreket közvetít: háborus híreket...

California... Golden-Gate... Treasure Island, de messze vagytok!

A szövetségesek hadi céljai

Mindszentek napján a francia frontarcosok felvonulónnépélyt rendeztek Párizsban és akkor látni lehetett a felvonulók sorai mögött az idegen nemzetek légióit is. A brit és amerikai légiók mellett felvonultak a garibaldisták, a lengyel, cseh légiók és azok a katonai csapatok, amelyek a franciaországi katonai szolgálatra jelentkező emigránsokból alakultak. Francia lapok szerint ezek száma most tízszer nagyobb, mint volt a világháborúban.

Ugy a német, mint a francia-angol, de a semleges lapok is foglalkoznak a francia országi légiókkal, amelyek jelképes kifejezői egyes legyőzött nemzetek érvényesülni akaró szándékainak. A Prágában megjelenő Neue Tag Ottó, Benes és Starhemberg akcióival foglalkozik. Emlegeti, hogy Starhemberg osztrák légió felállítását tervezi, azaz még mindig nem marad le arról a reményről, hogy a szövetségesek visszaállítsák Ausztriát. Aposztrofálja Benest, aki Starhemberggel tárgyal folytonosan, amir kor köztudomású, hogy a múltban kérelhetetlen ellenségei voltak egymásnak. E „Dreistern“ körébe belevonja Ottót is, aki valóban Párizsban tartózkodik és Daladier két ízben is fogadta.

Ismeretes az is, hogy Párizsban felállították a lengyel légiót a Franciaországban tartózkodó lengyel-ekből és az új lengyel haderő parancsnoka egy múltból jól ismert tábornok, Sikorszki. Ridz-Smyglit az új köztársasági elnök menesztette, e tényről éppen a legutóbbi napokban értesültünk. A cseh haderő is megalakult, élén áll Faurcher és Prhala tábornokok, ez utóbbi nevét

szintén jól ismerjük a közelmúltból. Osztrák légió azonban e pillanatban még nincs.

Vajjon mi adja meg a reményt a légió megszervezésének? Az angol külpolitika vezetői többek között Halifax, nemrégiben körvonalozták Anglia háborús céljait és konkrét céloknak megjelölték Csehszlovákia és Lengyelország visszaállítását. Ez utóbbinak szerény keretek között való engedélyezését különben a németek sem helyteleníték. Ami most már Ausztria jövőjét illeti, idevonatkozólag a szövetségesek hadicéljai felsorolásánál szabatos említés még nem történt. Kétségtelen azonban, hogy a francia publicisztika — és bizonyára a nagy politika is — nyilvántartja a kérdést. Hegedüs Nándor irt a minap a legkülönbözőbb külföldi lapok véleménye alapján a nagyváradi Szabadságban tanulmányt Ausztria restaurálásának lehetőségeiről is, rámutatott, hogy két különböző felfogás is érvényesül. Az egyik, amely valamilyen formában vissza kívánja állítani a monarchiát Ottó alatt — cseh és osztrák perszonálunióról lenne szó, — Magyarországnak egyelőre a kikapcsolásával, mert ameddig Horthy kormányzó áll Magyarország élén, ez a probléma nem lehet időszzerű —, a másik terv pedig, hogy Ausztriához csatolják hozzá Bajorország katolikus lakosságát esetleg a német Szászországot is Drezdával. Vermesebb franciák Németországnak hajdani doudec országokká váló ápricellázását emlegetik, legalább is a német sajtó sűrűn utal erre a tervre és e veszedelem feltárásával csak az egységes német nép harcokzségét kívánja emelni. Ezek a problémák tehát benne vannak a levegőben ezen az oldalon és a tulsó oldalon is foglalkoznak vele. Természetesen minderről csak abban az esetben lehet beszélni, ha Anglia elérte elsőszámu hadicélját: megnyeri a háborút. A háboru kilátásait pártatlan szemmel és minden Wunschtraum kikapcsolásával nehéz mérlegelni, csak az bizonyos, hogy a háboru befejezése még messze van.

SZINHÁZ

Velencei kaland

Ma, szombat este, továbbá vasárnap d. u. 6 órakor és a következő napokon a bemutatón hatalmas sikert aratott Szabados-Chil operett a Velencei kaland kerül színre. A gyönyörű zenéjű, végtelenül mulatságos darab, valóságos eseménye az idej színiévtáradnak és előreláthatóan minden egyes előadását zsufolt házak fogják végigtapsolni.

Olcsó hely áras előadások

Szombat délután 5 órai kezdettel a nagy sikert aratott: Mégis szép az élet! operett kerül színre, míg vasárnap 3 órakor a gyönyörű zenéjű Kis gróf.

Vasárnap délelőtt 11 órakor általános kíváncsra az óriási sikerű Hetényi-gyermekdarab, a Hófehérke és a törpe kerül színre.

Tul a nagy Krivánon

Vasárnap este Farkas Imre gyönyörű, romantikus operettjét játsza a színház Stefánidesz Ily felléptével.

A színház heti műsora

Péntek fél 9: Velencei kaland. (Eredeti operettbemutató. Szövegét és verseit írta Szabados Árpád. Zenéjét szerzette S. Sierra Leone. Rendező Gróf László. Vezetővel Stefánidesz József. Főszereplők: Krémer Mancsi, Sándor Stefi, Sántha Ilona, Rajnai Elli, Czoppán Főri, Gróf László, Ditró P. Péla, Csóká József, Réthely Ödön, Szendrey Mihály, Csengeri Aladár, Dancsó György, Szentes Ferenc. Premierbérlet 11.)

Szombat délután 5: Mégis szép az élet. (Olcsó helyárakkal először.)

Szombat este 9: Velencei kaland. (Rendezőbérlet 11.)

Vasárnap délelőtt 11: Hófehérke és a hét törpe. (Nagyon olcsó matiné helyárakkal.)

Vasárnap délután 3: Kis gróf. (Olcsó helyárakkal.)

Vasárnap délután 6: Velencei kaland.

Vasárnap este 9: Tul a nagy Krivánon.

Hétfő fél 9: Velencei kaland.

Hirdessen a Független Ujságban!

FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó R. T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop 10. Telefon: 16-80.

A D Y

MANON

A U R

75

ONIX

TROTTEUR

TARTÓS

ELEGÁNS

HAJSZALVÉKONY

TROTTEUR

TARTÓS

ELEGÁNS

HAJSZALVÉKONY